

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТУСА

ГРАБОВИЙ ІЛЛЯ ВОЛОДИМИРОВИЧ

Допускається до захисту:
завідувач кафедри
підприємництва, корпоративної
та просторової економіки
канд.екон.наук, доцент
_____ Олександр ТРЕГУБОВ
«_____» _____ 2023 р.

**ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗЗБИТКОВОСТІ
ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
(НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ТЕРЕКОПОСУД»)**

Спеціальність 051 Економіка. ОП «Економіка підприємства»

Кваліфікаційна (магістерська) робота

Керівник:
Олександр ТРЕГУБОВ, доцент
кафедри підприємництва, корпоративної
та просторової економіки,
кандидат екон. наук, доцент

(підпис)

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали/за шкалою ЄКТС/за національною
шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця 2023

АНОТАЦІЯ

Грабовий І.В. Шляхи забезпечення беззбитковості господарської діяльності підприємства (на прикладі ТОВ «Терекопосуд»)

Спеціальність 051 Економіка. Освітня програма «Економіка підприємства». Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2023.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є виробничо-господарська та фінансова діяльність ТОВ «Терекопосуд».

Метою роботи є аналіз та узагальнення теоретико-методологічних підходів і практичних рекомендацій щодо забезпечення беззбитковості виробничо-господарської діяльності ТОВ «Терекопосуд».

Для написання роботи використанні *методи* порівняння, узагальнення, аналізу, синтезу, графічний і табличний, математичні та статистичні.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретико-методичні основи та шляхи забезпечення беззбитковості господарської діяльності підприємства. Проаналізовано особливості виробничо-господарської діяльності ТОВ «Терекопосуд» у контексті забезпечення її беззбитковості, здійснено діагностику показників фінансового стану даного підприємства, оцінено чинники, що впливають на беззбитковість його господарської діяльності. Визначено шляхи удосконалення забезпечення беззбитковості господарської діяльності ТОВ «Терекопосуд», здійснено прогнозування рівня беззбитковості господарської діяльності підприємства та дано оцінку можливості досягнення стабільності функціонування досліджуваного підприємства у майбутньому. Описано основні заходи з охорони праці на ТОВ «Терекопосуд» та забезпечення безпеки виробничої діяльності підприємства у разі виникнення надзвичайної ситуацій з викидом (виливом) аміаку.

Ключові слова: ціна продукції, постійні та змінні витрати, точка беззбитковості.

79 с. Табл. 20. Рис. 14. Бібліограф.: 76 найм.

ANNOTATION

Yrabovyi I.V. Ways of break-even provision of an enterprise economic activity (LLC “Terekoposud” as a case study). Specialty 051 Economics. Educational program "Enterprise Economics". Vasyl' Stus Donetsk National University. Vinnytsia, 2023.

The *object of the research* is the production, economic and financial activities of the LLC “Terekoposud”.

The *aim of the research* is an analysis and generalization of theoretical and methodological approaches as well as practical recommendations for the LLC “Terekoposud” production and economic activity break-even provision.

Research methods: comparison, generalization, analysis, synthesis, graphical and tabular, mathematical and statistical.

The theoretical and methodological foundations and ways of providing the enterprise’s break-ven economic activity are studied. The peculiarities of the production and economic activity of the LLC “Terekoposud” in the context of ensuring its break-even are analyzed, the indicators of the financial state of this enterprise are diagnosed, and the factors affecting the break-even of its economic activity are evaluated. The ways of improving the break-even of the LLC “Terekoposud” economic activity are determined, the break-even point of the enterprise’s economic activity is forecasted, and the possibility of achieving stability of the investigated enterprise functioning in the future is assessed. The basic labor protection measures at the LLC “Terekoposud” and ensuring the safety of the enterprise’s production activities in case of an emergency situation with an ammonia release (spill) are described.

Keywords: product’s price, fixed and variable costs, break-even point.

79 p. Table. 20. Fig. 14. Bibliographer.: 76 hires

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗЗБИТКОВОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	8
1.1 Поняття та сутність беззбитковості господарської діяльності підприємства.....	8
1.2 Чинники, що впливають на забезпечення беззбитковості господарської діяльності підприємства	15
1.3 Методи і підходи до забезпечення беззбитковості господарської діяльності підприємства.....	21
РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИРОБНИЧО- ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ТЕРЕКПОСУД» У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ БЕЗЗБИТКОВОСТІ.....	28
2.1 Аналіз господарської діяльності ТОВ «Терекопосуд».....	28
2.2 Діагностика показників фінансового стану ТОВ «Терекопосуд»	32
2.3 Оцінка чинників, що впливають на беззбитковість господарської діяльності ТОВ «Терекопосуд».....	43
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ШЛЯХІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗЗБИТКОВОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ТЕРЕКПОСУД».....	48
3.1 Прогнозування рівня беззбитковості господарської діяльності ТОВ «Терекопосуд».....	48
3.2 Досягнення стабільності функціонування ТОВ «Терекопосуд» за допомогою визначення основних чинників впливу на його прибуток.....	64
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ	80

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні загрози та виклики, а саме військове вторгнення РФ на територію України, пандемія коронавірусу, кризові явища в економіці країни, змушують українські підприємства здійснювати пошук основних шляхів забезпечення беззбитковості виробничо-господарської діяльності. Інформацію про господарський стан підприємства, у відповідності до якого рівень його доходів і витрат рівні між собою, використовують для здійснення узагальнюючої оцінки прибутковості та ризиковості здійснення підприємницької діяльності.

Визначення точки беззбитковості реалізується не стільки після отримання збитку від нерациональних і необдуманих управлінських рішень, як визначається перед реалізацією виробничого процесу із метою забезпечення управління виробничими витратами та стимулювання зростання і максимізації отриманого чистого прибутку підприємством.

Серед вчених, які у своїх наукових працях розкривали питання беззбитковості господарської діяльності, аналізування точки беззбитковості, маржинального аналізу, пошуку резервів підвищення ефективності виробництва, є Андрійчук Р. В. [1], Аптекарь С.С. [2], Бала В. В. [5], Бехтер Л. А. [7], Булуй О. Г. [9], Василенко Ж. А., Глушенкова Н. О. [10], Галушко В. П. [11], Іляш О. І., Єндрущак С. П. [15], Кіндрацька Г. І., Загородній А. Г., Кулиняк Ю. І. [16], Клепікова О. А., Сільвестрова Ю. С. [17], Кобзій О. В. [18], Корінько М. Д. [19], Константюк Н. І., Винник Т. М. [57], Костенко Т. Д., Підгора Є. О., Рижиков В. С. [20], Мариненко Н. Ю. [24–32, 59–64], Назаренко Т. П. [34], Ніпорко Н. І. [35], Овсянкіна А. Ю. [36], Орлов О. О., Рясних Є. Г. [37], Погорелова Т. О. [41], Радинський С. В. [43], Тарадайко К. Є. [46], Чумаченко М. Г., Білоусова І. [53], Чухліб М. [54], Щехорський А. Й. [55] та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є аналіз та узагальнення теоретико-методологічних підходів і практичних рекомендацій щодо забезпечення безбитковості виробничо-господарської діяльності ТОВ «Терекопосуд».

Реалізація поставленої мети обумовила необхідність вирішення таких завдань:

1. Встановити сутність поняття «точка безбитковості» підприємства.
2. Ідентифікувати та проаналізувати чинники, від яких залежить рівень безбитковості діяльності підприємства.
3. Дослідити існуючі погляди щодо підходів до дослідження точки безбитковості та розрахунку необхідного розміру виробництва для прибуткової діяльності.
4. Ознайомитися із особливостями виробничо-господарської діяльності ТОВ «Терекопосуд».
5. Здійснити діагностику показників фінансового стану досліджуваного підприємства.
6. Розрахувати точку безбитковості господарської діяльності ТОВ «Терекопосуд».
7. Знайти резерви зростання розміру прибутку шляхом аналізу факторів, що на нього впливають та спрогнозувати рівень безбитковості господарської діяльності ТОВ «Терекопосуд».
8. Ознайомитися із охороною праці на ТОВ «Терекопосуд» та забезпеченням безпеки виробничої діяльності підприємства у разі виникнення надзвичайної ситуацій з викидом (виливом) аміаку

Об'єктом дослідження є виробничо-господарська та фінансова діяльність ТОВ «Терекопосуд».

Предметом дослідження є теоретико-методичні підходи та практичні рекомендації щодо забезпечення безбитковості господарської діяльності підприємства.

Методи дослідження. Для написання роботи використанні методи

порівняння, узагальнення, аналізу, синтезу, графічний і табличний, математичні та статистичні.

Інформаційну базу кваліфікаційної роботи склали: фундаментальні положення економічної теорії, законодавчі та нормативні акти України, наукові статті вчених, Інтернет-джерела, дані фінансової звітності ТОВ «Терекопосуд».

Практичне значення отриманих результатів кваліфікаційної роботи полягає у тому, що висновки та рекомендації можуть бути використані у роботі ТОВ «Терекопосуд» для забезпечення беззбитковості його діяльності та успішного функціонування у майбутньому.

Структура та обсяг роботи. У кваліфікаційній роботі подано вступ, три розділи, висновки загальним обсягом 79 сторінок, список використаних джерел із 76 найменувань, 1 додаток. Робота містить 20 таблиць та 14 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗЗБИТКОВОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Поняття та сутність беззбитковості господарської діяльності підприємства

Важливим показником (критерієм) фінансово-господарської діяльності економічної системи є беззбитковість господарської діяльності підприємства (так званий «порог рентабельності»). Подібними до сутності поняття «точка беззбитковості» є поняття «точка рентабельності продукції», «мертва точка», «точка критичного розміру реалізації продукції».

В сучасних умовах функціонування українських підприємств не завжди здійснюють визначення і дослідження порогу рентабельності, оскільки не вважають за потрібне надлишково використовувати фінансові ресурси та затрачати час. Проте даний аналіз дає можливість визначити наступні проблемні питання [53]: до яких меж можливо знизити розмір виготовлення та просування продукції підприємства; яка найнижча межа ціноутворення у підприємства; на який розмір доходу та прибутку підприємство може сподіватися, розрахувавши точку беззбитковості; який розмір прибутку можна встановити, щоб одержати цільові прибутки та забезпечити достатній рівень рентабельності збуту.

Лише врахувавши дані моменти можливо досягнути постійного існування бізнесу та постійно забезпечувати його подальший розвиток. Безпосередньо рівень доходу впливає на розмір дивідендів на інвестований капітал, і, як наслідок визначає спроможність підприємства залучати нові фінансові ресурси та збільшувати розмір особистого оборотного капіталу. Таким чином, використання беззбитковості господарської діяльності підприємства є досить важливим чинником, який впливає на подальші

управлінські рішення і забезпечує розвиток підприємства у майбутньому періоді.

У сучасних наукових дослідженнях значну увагу приділяють проблемам дослідження виробництва та беззбитковості виробничої діяльності підприємства. Науковці по-різному трактують визначення поняття та сутності «беззбитковість господарської діяльності». Зокрема, Овсянкіна А.Ю. [36] вважає, що «беззбиткова господарська діяльність є вирішальною умовою функціонування та розвитку підприємства у ринковій і транзитивній економіці, вона створює необхідні передумови для їх безперервної діяльності та сталого розвитку».

Колектив авторів під керівництвом Поддєрьогіна А. М. [48], характеризуючи рівень беззбитковості роботи підприємства відзначає, що «це рівень його ділової активності, за якою загальний дохід рівний сукупним витратам (перевищення вартості продаж над загальними змінними витратами співпадає з загальними постійними витратами). Для підприємства визначити точку беззбитковості означає розрахувати ту мінімальну кількість продукції та послуг, яку слід виробити і реалізувати для покриття своїх постійних витрат».

Гаркуша А.М., Цуканова О.В., Горошанська О.О. [12], розглядаючи особливості механізму беззбитковості діяльності підприємства вважають, що «істотне значення для керівництва підприємства має інформація про зміни обсягу виробництва сукупних витрат і прибутку».

Економічна теорія відзначає те, що беззбитковість господарської діяльності відображає раціональний і врівноважений стан підприємства на конкурентному ринку.

Наявність беззбитковості формує подальший економічний прибуток, адже те, що підприємство виготовляє понад рівень його беззбитковості, дає додатковий дохід. Беззбитковість діяльності не є самоціллю підприємства [43], адже дохід і подальший прибуток у підприємства виникають при виробництві та реалізації кількості продукції понад ту, яка відповідає точці

беззбитковості.

Точка беззбитковості підприємства визначає той розмір реалізації товарів (продукції, послуг) підприємства, чистий прибуток від якої покриватиме усі видатки, що пов'язані напряму із виготовлення товарів (продукції, послуг). Відповідно, існують різноманітні вигідні рішення, щодо використання наявного капіталу, скориставшись якими можна максимізувати розмір прибутку [23].

Таким чином, сутність та зміст точки беззбитковості є важливою складовою реалізації ефективної та раціональної роботи будь-якого підприємства. Щоб підприємство ефективно функціонувало, потрібно спрямовувати зусилля на здійснення заходів максимізації прибутку та рентабельності його фінансово-господарської діяльності. При здійсненні аналізу максимізації розміру чистого прибутку важливо дослідити наступні поняття, які його супроводжують, зокрема граничний розмір витрат, на який будуть зменшені або збільшені сукупні витрати функціонування підприємства при зростанні обсягу виготовлення продукції на одиницю продукції, і граничний розмір доходів, на який будуть змінюватися сукупні доходи підприємства при зростанні розміру виготовлення продукції на одну одиницю продукції. Отже, важливим рішенням забезпечення зростання прибутку є відповідність між розміром граничних доходів і граничних витрат із зростання випуску на одну одиницю продукції.

Найбільший розмір прибутку підприємства визначається на основі обсягу виробництва продукції, при чому граничні витрати дорівнюють розміру граничного доходу. Для того, щоб визначити, чи буває у найбільш оптимальній точці збиток або прибуток, необхідно розглядати відповідність між розміром середніх повних витрат підприємства та його загальною вартістю продукції.

Для того, щоб підприємство забезпечило оптимальний режим його функціонування, необхідним є зростання та максимізації значення його чистого прибутку. Відповідно, важливо розглянути питання формування

рентабельності. Зокрема, щоб підприємство досягало та оптимізувало рівень рентабельності, важливо постійно здійснювати оцінювання точки беззбитковості, адже відзначений критерій дає можливість визначити те, як зазначений факт відобразиться на поточному та перспективному фінансовому стані підприємства. Також показник визначає вплив зміни обсягів виробництва та збуту продукції, її поточної вартості та витрат на створення і реалізацію продукції [5].

Беззбитковість фінансово-господарської діяльності – це не тільки нормальний стан підприємства, але й також важлива умова його подальшого виживання в поточних реаліях жорсткої конкурентної боротьби та вимог щодо формування конкурентних переваг діяльності.

Достатній обсяг чистого прибутку підприємство отримує за підсумками реалізації продукції, автономно (незалежно) від розміру її виробництва. Підприємству важливо звернути увагу на такі моменти його життєдіяльності, які визначають результативність його роботи, і як наслідок цього, до ключових чинників чистого прибутку, перш за все, відносять відпускну ціну реалізації продукції, собівартість виробництва та реалізації і розмір реалізованого продукту.

Цінова позиція на асортимент товарів формується під впливом попиту та стану маркетингової діяльності підприємства і може не перебувати в залежності від бажань та уподобань виробника продукту. Під впливом виробника формується чинники собівартості та розміру виготовленої продукції і вони можуть бути, в подальшому, передбачуваними та змодельованими. Виходячи із відзначеного, слід обчислити безпечний і беззбитковий розмір виготовлення продукції.

Дослідження розміру беззбитковості господарської діяльності будь-якого підприємства використовують при наступних умовах, зокрема [9]:

- 1) важливою є для створення та розвитку нового виду діяльності, зокрема, при здійсненні організації виробництва нового продукту чи послуги;
- 2) при розвитку та розширенні виробничо-господарської діяльності

підприємства;

3) для виготовлення інноваційного різновиду продукції або ж надання нового різновиду послуг підприємством.

Дослідження розміру беззбитковості підприємства набуло широкого практичного досвіду у роботі зарубіжних підприємств, при цьому дослідження даного питання набуває все більшого значення для українських підприємств, адже кожен управлінець повинен знати, як вірно та ефективно реалізовувати власну фінансово-господарську діяльність, щоб забезпечувати достатній розмір прибутковості, а також вирішувати такі завдання для того, щоб забезпечувати максимальний розмір прибутку. Якісне знання методичних основ оцінки рівня беззбитковості дає змогу та орієнтує управлінський персонал вирішувати зазначені питання.

Рівень беззбитковості або окупності визначає розмір реалізації продукції, при якому чиста виручка від реалізації продукції та послуг дорівнює її собівартості виробництва, відповідно поки що немає прибутку та також немає і збитків. Тобто, виручка від реалізації продукції за мінусом розміру собівартості в загальному розмірі виробничих змінних витрат виступає маржинальним прибутком отриманим підприємством.

Для визначення розміру беззбитковості важливим є представлення класифікації різновидів витрат підприємств, що безпосередньо залежать від розміру виробництва. Саме визначення розміру постійних та змінних витрат дає можливість здійснити прогнозування розміру чистого прибутку, а також визначати розмір реалізації продукції та послуг, що забезпечуватимуть беззбиткову діяльність підприємства [10]. Правильно реалізоване управління витратами забезпечить підприємству активний і систематичний пошук можливостей скорочення витрат, забезпечення його успішного розвитку та підвищення конкурентоспроможності [59, с. 181].

Перший із варіантів розрахунку передбачає визначення розміру собівартості продукції на основі групування усіх витрат на прямі та накладні. В даному випадку, прямі витрати – прямо відносяться на собівартість

продукції, а накладі розподіляються у відповідності до різновидів продукції в залежності від методичних основ, що використовуються на підприємстві.

Інший варіант широко застосовуються у розвинутих країнах світу, відповідно витрати виробничої діяльності поділяються на дві великих групи, а саме: постійні та змінні. Змінні витрати змінюються в залежності від обсягу виробництва продукції, а постійні – залишаються незмінні при зростання чи зменшенні розміру виробництва. Зазначена класифікація та розподіл витрат на постійні та змінні – умовна, а більш якісним та правильним є розподіл витрат за наступною градацією: постійні, змінні та напівзмінні. Саме таку класифікацію широко використовують у зарубіжній практиці для визначення межі рентабельності та розміру беззбитковості підприємства. Постійними витратами є наступні різновиди витрат: управлінські та адміністративні, витрати на реалізацію та збут, амортизація основних засобів, витрати на здійснення маркетингового дослідження ринкових позицій, а також інші комерційні, загальногосподарські та управлінські витрати підприємства [18].

Напівзмінні витрати, тобто стабільні витрати, якщо обсяг виготовлення продукції не виходить за визначений інтервал, та змінюються в разі виходу із визначеного інтервалу. Як приклад, можна відзначити транспортні та логістичні витрати підприємств.

Досить часто напівзмінні та постійні витрати об'єднуються, формуючи групу умовно-постійних витрат. До них слід віднести: прямі матеріальні витрати, оплата праці та відрахування, витрати експлуатацію, утримання та ремонт основних засобів та інше. Така класифікація є важливою, оскільки в аналітичних дослідженнях звертають увагу на точність віднесення різного роду витрат у відповідності до приведеної вище класифікації.

Відповідно, узагальнимо основні складові беззбитковості підприємства (рис. 1.1).

Користуючись зазначеною класифікацією та різновидами витрат підприємства, можливо здійснити прогнозування розміру прибутку, розрахувати необхідний розмір реалізації продукції, визначити величину

виручки, при якій підприємство може покривати усі витрати виробничо-господарської діяльності без отримання прибутку.

Рисунок 1.1. – Складові безбитковості підприємства

Джерело: [36]

Визначення точки безбитковості виробничо-господарської діяльності підприємства дає можливість здійснити дослідження цінової політики, розміру витрат (постійних та змінних), а також з'ясувати той обсяг виробництва, при якому підприємство не отримуватиме збитків і при зростанні розміру реалізації продукції забезпечить подальшу прибутковість. Головними цілями дослідження безбитковості господарської діяльності підприємства повинні стати: оцінювання початкового періоду функціонування підприємства; оцінювання прибутковості інноваційного продукту чи послуги; оцінювання прибутковості вкладення інвестицій при нарощуванні основного капіталу підприємства.

Одним із важливих інструментів реалізації управління витратами, суть якого полягає у визначенні безбитковості функціонування підприємства, є метод CVP-аналізу, тобто аналізу співвідношення «витрати-обсяг-прибуток» – «cost-volume-profit» [4]. Недоліками здійснення CVP-аналізу вважають [4; 51]: розподіл основних витрат на дві категорії: змінні та постійні; твердження про те, що змінні витрати на одиницю реалізації продукції виступають незмінною величиною; неврахування класу витрат, що неможливо однозначно ідентифікувати як змінні чи прямі; незмінність структури асортименту продукції та послуг.

1.2 Чинники, що впливають на забезпечення беззбитковості господарської діяльності підприємства

Підприємство як суб'єкт економічних відносин є відкритою виробничо-господарською системою, що функціонує у швидко змінюваному середовищі діяльності, відповідно його успішна діяльність на пряму залежить від значної кількості чинників, що впливають на неї.

Чинники, від яких на пряму залежить рівень беззбитковості діяльності підприємства поділяють на дві групи: внутрішні та зовнішні. Фактори внутрішнього середовища безпосередньо залежать від діяльності самого підприємства і визначають особливості його діяльності та розвитку. До внутрішнього середовища функціонування підприємства належить частина соціально-економічного середовища, в межах якої підприємство діє та розвивається [23]. Дане середовище має прямий і постійний вплив на результативність функціонування та розвитку підприємства. Воно інтегрує набір найбільш важливих функцій та процесів, стан котрих визначає його виробничо-господарські можливості та фінансово-економічний потенціал підприємства.

Внутрішні фактори впливу на беззбитковість діяльності підприємства формується із складових, які представлені на рисунку 1.2.

Для більш детальної оцінки впливу, розглянемо кожен із внутрішніх чинників формування беззбитковості діяльності підприємства [52]:

– менеджмент, як складова внутрішнього середовища об'єднує весь функціональний спектр підприємства, забезпечує прийняття рішень щодо оперативного управління його діяльністю, стратегії розвитку. Саме характер здійснення цих функцій у конкретній виробничій системі формує і визначає фактори впливу на беззбиткову діяльність підприємства;

– фінансово-облікова складова охоплює процеси, пов'язані з забезпеченням ефективного використання і руху грошових засобів. Це підтримка ліквідності, забезпечення прибутковості, створення інвестиційних можливостей тощо;

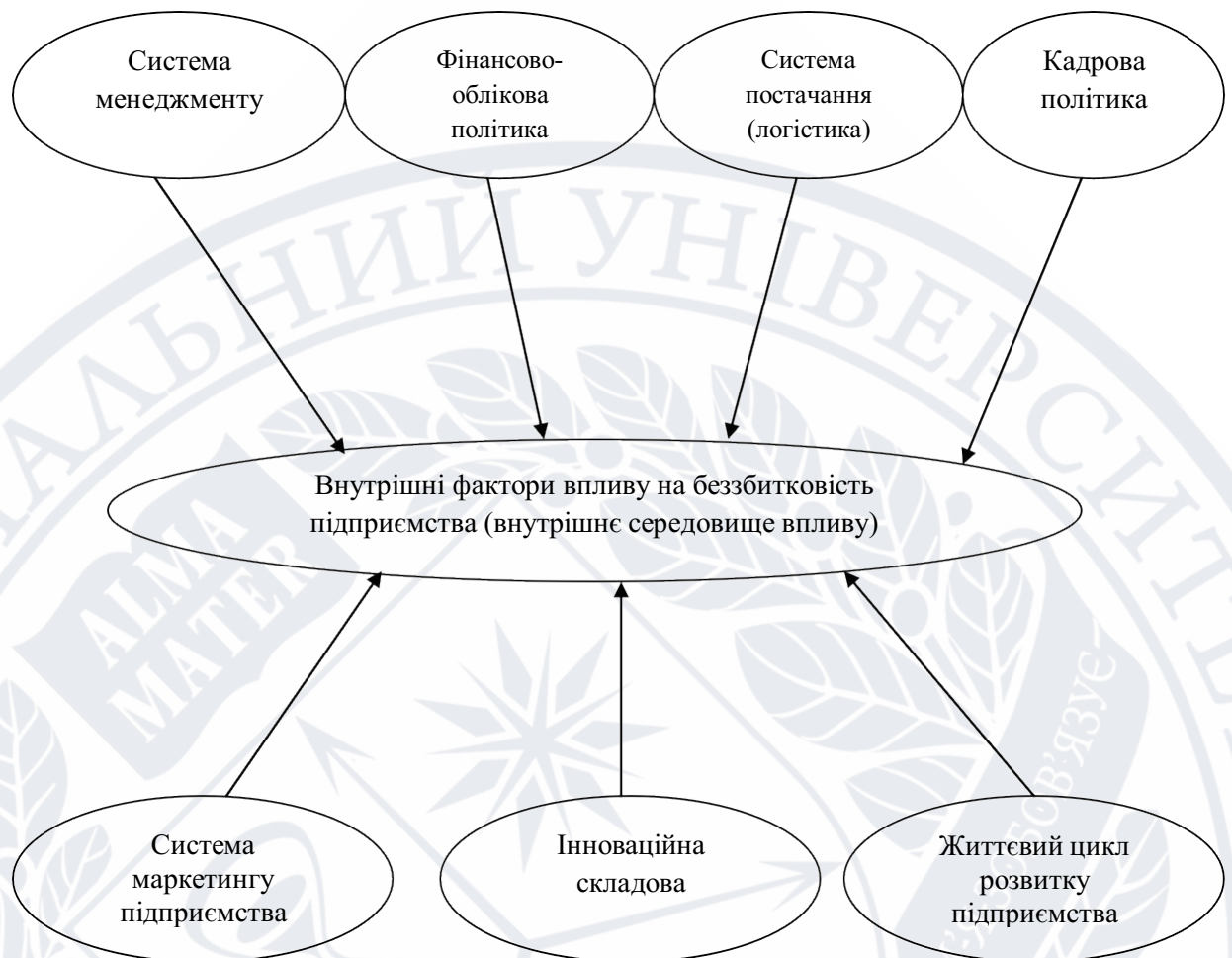

Рисунок 1.2 – Внутрішні фактори впливу на беззбитковість діяльності підприємства

Джерело: [33]

- функція постачання передбачає організацію процесу обслуговування виробничої системи всіма видами ресурсів;
- кадрова складова внутрішнього середовища охоплює такі процеси, як взаємодію менеджерів і робітників, найм, навчання та просування кадрів, оцінку результатів праці, мотивацію і стимулювання праці, створення атмосфери підтримка відносин у колективі;
- маркетинг містить ті процеси, що пов'язані з реалізацією продукції. Це стратегія продукції та ціноутворення, стратегія просування продукції на ринку, вибір ринків збуту і системи розпродажу;
- в сучасних умовах зростає значення інноваційної діяльності для

забезпечення беззбиткової господарської діяльності підприємства. Виробничий та інноваційний різновиди господарської діяльності на підприємствах знаходяться у тісній взаємодії та взаємозв'язку. Це передбачає відносну відокремленість виробничої від інноваційної діяльності підприємства, а також формує умови виробничої діяльності через активізацію інноваційної. Загальні результати фінансово-господарської діяльності безпосередньо залежать від поєднання виробничої та інноваційної діяльності підприємства. Інноваційна діяльність як системний процес знаходиться у діалектичній єдності з процесом нинішньої виробничої діяльності підприємства. Щоб не знизилась виробнича активність, підприємству необхідно забезпечити конкурентоспроможність продукції, яка є неможливою без інновацій та оновлення.

Ступінь та динаміка розвитку інноваційних процесів є визначальним показником економічного стану підприємства, його здатності до дійсних ринкових перетворень за рахунок створення, впровадження, поширення і практичного використання нової техніки, новітніх технологічних процесів, нової продукції та сировини, сучасних методів організації виробництва та його матеріально-технічного забезпечення.

Чинники впливу внутрішнього середовища їх змістом можна поділити на дві групи: економічні та організаційні (рис. 1.3).

Серед ключових чинників, що належать до першої групи (економічні чинники), слід виділити ряд основних, котрі пов'язані із розробкою та реалізацією стратегії, основних цілей і завдань розвитку підприємства та його основних підрозділів, а також шляхів їх досягнення, управління виробництвом, реалізацією, ціноутворенням та витратами виробництва і їх структурою. З іншої сторони, до організаційних чинників належать ті, що стосуються масштабів діяльності підприємства, його організаційної структури, горизонтального та вертикального розподілу праці, управлінської діяльності й організації виробничого процесу, диверсифікації персонального складу, його кваліфікації та цілеспрямованості.

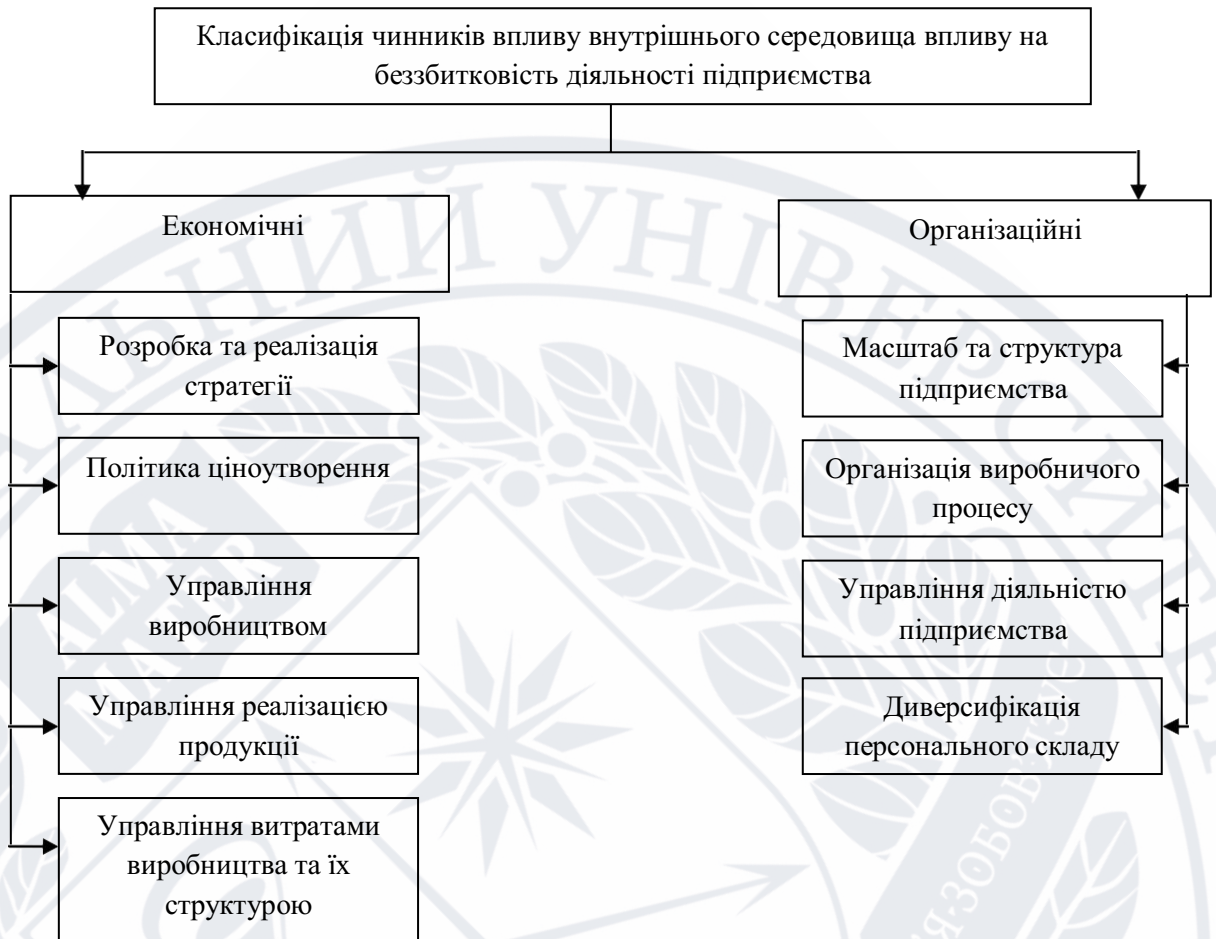

Рисунок 1.3 – Класифікація чинників впливу внутрішнього середовища впливу на беззбитковість діяльності підприємства

Джерело: [42]

Дослідження внутрішнього середовища функціонування підприємства повинно бути орієнтоване на те, щоб визначати основні можливості та загрози, які криються у них. Сильні сторони є основою, на яку підприємство опирається у боротьбі із основними конкурентами та яку намагається зміцнити і, в подальшому, розширити. Слабкі сторони повинні стати предметом уваги управлінського персоналу, яке має прийняти зважене управлінське рішення в аспекті усунення слабких сторін своєї господарської діяльності.

Зовнішнє середовище охоплює чинники, які знаходяться поза безпосереднім впливом на господарську діяльність підприємства. Виділяють

чинники зовнішнього середовища, що прямо впливають на діяльність підприємства та чинники, які мають побічний вплив. Середовище прямої дії містить фактори, які мають безпосередній вплив на діяльність підприємства (рис. 1.4).

До зовнішнього середовища, що має побічний вплив на діяльність підприємства, належать наступні складові: споживачі послуг і продукції, конкуренти, посередники, нормативно-правова база діяльності підприємства, політична ситуації, стан економіки, міжнародне становище та зв'язки, традиції і культура, економічна й демографічна ситуації, технології та науково-технічний прогрес, групові інтереси громадських організацій. На відміну від основних груп чинників середовища прямої дії, чинники опосередкованого впливу формують загальні умови беззбиткової діяльності будь-якого підприємства. Вони не мають специфічного характеру щодо визначеного підприємства, хоча ступінь їх впливу на різноманітні підприємства є різним.

Не завжди вплив факторів виступає негативним аспектом для функціонування бізнес-середовища, а виступають певним каталізатором ефективності змін, що сприяють розвитку та вдосконаленню власної діяльності тощо [49, с. 451].

Відповідно, підходи до вирішення ключових питань забезпечення беззбитковості господарської діяльності підприємства необхідно розглядати більш системно із врахуванням як проблем внутрішнього середовища функціонування, так і різноманітних змін у зовнішньому середовищі підприємства. Для визначення та розв'язання проблем стабілізації національної економіки, слід реалізувати низку заходів стосовно забезпечення беззбиткової діяльності підприємства. Ефективна діяльність підприємства можлива лише за умов його гнучкості та адаптації до нових умов функціонування. Тому на сьогодні актуальним питанням для бізнесу є пошук тих заходів, впровадження яких дозволить це зробити [35, с. 41].

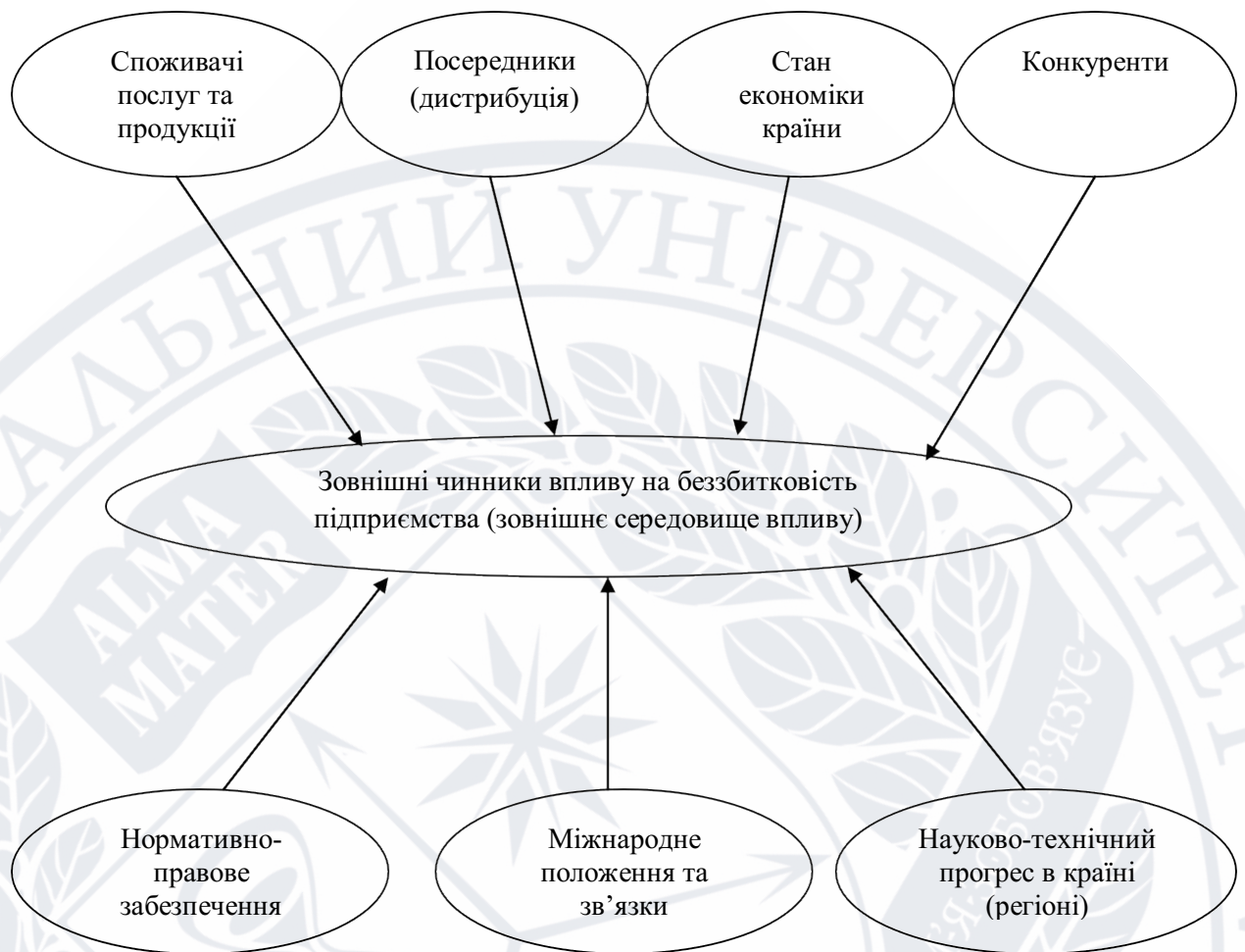

Рисунок 1.4 – Зовнішні чинники впливу на беззбитковість діяльності підприємства

Джерело: [33]

На сьогоднішній день межа між внутрішнім і зовнішнім середовищами функціонування бізнесу є досить умовною, оскільки його не можна розглядати як автономний економічний суб'єкт, який є абсолютно незалежним у процесі прийняття рішень і формує сферу власного функціонування [58, с. 37].

В умовах ринкової економіки беззбиткова діяльність підприємства розкриває не лише ступінь його поточної діяльності, але й визначає можливості розвитку. Дана діяльність проявляється у ритмічності виготовлення продукції та послуг, міцному фінансовому становищі підприємства, значному рівні матеріально-технічного забезпечення його

діяльності, налагодженні економічних зв'язків із різноманітними партнерами, безперервності обігу основного й оборотного капіталу, ефективності господарських процесів у цілому.

Такий, далеко не повний, перелік чинників зумовлює широкий спектр наявних організаційно-економічних передумов забезпечення беззбиткової господарської діяльності підприємств.

1.3 Методи і підходи до забезпечення беззбитковості господарської діяльності підприємства

Різнманітність та розбіжності вчених у трактуванні беззбитковості діяльності підприємства орієнтуються на різні методики оцінювання.

Підхід науковця Цал-Цалко Ю.С. [50] визначає діагностику беззбитковості як співвідношення ключових показників витрат господарської діяльності – доходи, отримані від виробництва та реалізації продукції, а також сформований чистий прибуток підприємства. Як відзначає автор, в результаті витрат здійснюється виробництво продукції (робіт, послуг), а від її реалізації підприємство отримує доходи та прибуток. Відповідно, якщо прибуток виступає ключовою метою господарської діяльності підприємства, то, відповідно, важливо знати залежність розміру прибутку від розмірів виробництва і реалізації та від розміру витрат виробничо-господарської діяльності.

При здійсненні аналізу беззбитковості виробничо-господарської діяльності підприємства слід дотримуватися певних припущень, зокрема [47]:

- 1) здійснюється оцінювання лише прийнятого розміру та діапазону розмірів виробництва, тобто той рівень і обсяг виробництв, який підприємство забезпечувало у минулому періоді й для якого є інформація про потенційний обсяг витрат і рівень виробництва, що передбачає досягти підприємство у майбутньому;

- 2) розмір сукупного доходу та сукупних витрат виступають лінійними функціями обсягу виробництва та реалізації;
- 3) витрати виробничо-господарської діяльності можливо чітко розподілити на змінні та постійні;
- 4) усі інші із показників, крім тих, що досліджуються, залишаються постійними;
- 5) здійснюється реалізація лише одного із виробів або ж номенклатура продукції залишається постійною;
- 6) розмір виробництва повинен дорівнювати розміру реалізації.

В науковій літературі склалися різноманітні підходи, щодо дослідження точки безбитковості та розрахунку необхідного розміру виробництва для прибуткової діяльності. Відповідно, точка безбитковості може бути визначена трьома методами (рис. 1.5).

Рисунок 1.5 – Методи визначення точки безбитковості підприємства
Джерело: сформовано автором

Розглянемо дані методи визначення точки безбитковості підприємства на різноманітних етапах його життєвого циклу.

У відповідності до методу рівняння, для визначення точки безбитковості підприємства слід використати формулу загального підходу розрахунку фінансового результату діяльності підприємства при умові, що прибуток дорівнює нулю [1]:

$$\text{Точка беззбитковості} = \frac{\text{Змінні витрати на одиницю}}{\text{Кількість продажу}} \times \text{Кількість продажу} + \text{Постійні витрати} \quad (1.1)$$

Отже, при використанні даного методу для знаходження точки беззбитковості підприємства використовують загальну формулу для розрахунку доходу від реалізації продукції, при цьому [55]:

$$\text{Дохід} = \text{постійні витрати} + \text{змінні витрати} + \text{прибуток} \quad (1.2)$$

або

$$\begin{aligned} \text{Ціна виробу} = & \text{постійні витрати на одиницю виробу} + \\ & + \text{змінні витрати на одиницю виробу} + \\ & + \text{прибуток на одиницю виробу.} \end{aligned} \quad (1.3)$$

У відповідності до даного підходу точка беззбитковості дорівнює поточному розміру витрат, що ділиться на різницю ціни одиниці продукції і змінних витрат на одиницю продукції [1]:

$$\text{Точка беззбитковості} = \frac{\text{Постійні витрати}}{\text{Ціна одиниці продукції} - \text{Змінні витрати на одиницю продукції}} \quad (1.4)$$

Досліджуваний метод досить зручно та ефективно використовувати, коли потрібно здійснювати аналіз впливу структурних змін в асортименті продукції. Адже доцільність виготовлення та реалізації асортименту продукції безпосередньо залежить від ціни на продукцію і витрат господарської діяльності.

Іншим, похідним від методу рівняння, є метод маржинального доходу підприємства. Визначення показника беззбитковості виробничо-господарської діяльності підприємства реалізується за допомогою формул,

що є інтерпретуванням формули 1.4 із використанням маржинального доходу та коефіцієнту маржинального доходу [14].

Відповідно, критичний розмір виробничо-господарської діяльності визначається у натуральних одиницях або у грошовому вимірі.

Як наслідок, представимо основні показники для розрахунку, а саме:

$$\text{Маржинальний дохід} = \text{Постійні витрати} + \text{прибуток.} \quad (1.5)$$

У точці беззбитковості маржинальний дохід дорівнює розміру постійних витрат.

$$\text{Точка беззбитковості} = \frac{\text{Постійні витрати}}{\text{Маржинальний дохід}} \quad (1.6)$$

Формула для обчислення точки беззбитковості у грошовому виразі:

$$\text{Точка беззбитковості} = \frac{\text{Постійні витрати}}{\text{Коефіцієнт маржинального доходу}} \quad (1.7)$$

Отже, точка беззбитковості є одним із небагатьох критеріїв та показників, які є тим ефективнішими, чим нижчі значення вони мають. Проте на різних етапах життєвого циклу та при різних обставинах обсяг точки беззбитковості підприємства має різне значення і зростання точки беззбитковості не у всіх випадках засвідчує погіршення виробничо-господарської діяльності підприємства.

Графічний метод визначення точки беззбитковості реалізується шляхом побудови графіків співзалежності доходів і загальних витрат від обсягів виробничо-господарської діяльності підприємства.

Наочно представимо графік на рисунку 1.6.

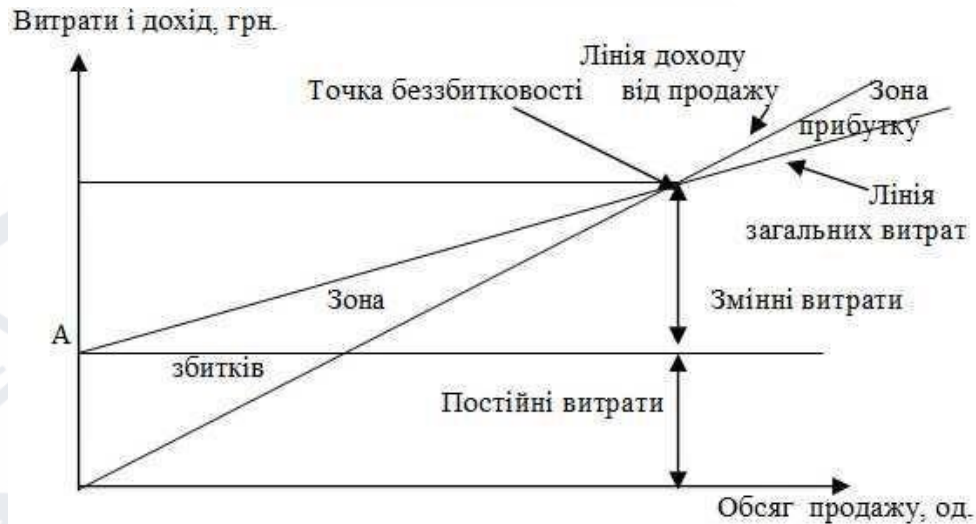

Рисунок 1.6 – Графічне відображення точки беззбитковості підприємства

Джерело: [8]

Слід відзначити, що даний графік наочно демонструє наявний прибуток або збиток при визначених розмірах постійних і змінних витрат діяльності. На графіку представлено лінії доходу, загальних витрат, змінних і постійних витрат, зони прибутку та збитку, витрати і дохід підприємства, обсяг продажу [33].

Представлений на рисунку 1.6. графік відображає розмір виготовленої продукції у одиницях по горизонтальній осі та величину витрат і доходів у грошовому виразі по вертикальній осі. Слід відзначити, що в разі, якщо величина обсягу виготовлення продукції становить нуль, то загальні витрати не дорівнюють нулю, а відображають рівні лінії від початкового етапу витрат до величини у точці А, представленої на графіку (розмір постійних витрат, що понесло підприємство незалежно від того, чи мало місце виробництво продукції, чи ні).

Результати розрахунку точки беззбитковості вказують на: мінімальний розмір продукції, який слід виготовити та реалізувати за визначеною ціною (точку беззбитковості виробництва), щоб здійснити покриття усіх витрат і

забезпечити беззбитковий рівень діяльності підприємства; або мінімальну ціну реалізації для запланованої кількості продукції (беззбиткова ціна реалізації) [38].

Отже, для розрахунку точки беззбитковості виробничо-господарської діяльності слід знати: ціну реалізації одиниці продукції підприємства, загальноопераційні витрати, що не залежать від розміру виробництва, змінні витрати на одиницю виготовленої продукції. Точка беззбитковості завжди покаже мінімальний обсяг продажу, необхідний для досягнення беззбиткової роботи. Але дати відповідь на зазначене питання, чи покращилося фінансово-економічне становище підприємства, вона не може. Відповідно для підприємства необхідним є розрахунок іншого показника – запасу його фінансової міцності.

Висновки до розділу 1

1. Встановлено сутність поняття «точка беззбитковості» підприємства та те, що вона визначає той розмір реалізації його продукції (товарів, послуг), чистий прибуток від якого покриватиме усі витрати, що прямо пов'язані із виготовленням цієї продукції.

2. Ідентифіковано та проаналізовано чинники, від яких прямо залежить рівень беззбитковості діяльності підприємства: внутрішні та зовнішні.

Визначено, що фактори внутрішнього середовища безпосередньо залежать від діяльності самого підприємства і визначають особливості його діяльності та розвитку. До зовнішнього середовища функціонування підприємства належить частина соціально-економічного середовища, в рамках якої підприємство діє та розвивається.

3. Досліджено, що в науковій літературі склалися різноманітні підходи щодо дослідження точки беззбитковості та розрахунку необхідного розміру виробництва для прибуткової діяльності.

Відповідно, точка беззбитковості може бути визначена трьома методами: рівнянь, графічним і маржинального доходу.

Зроблено висновок про те, що на основі інформації про той обсяг виробництва та подальшого збуту продукції, у відповідності до якого досягається прибутковість виробничо-господарських рішень, менеджери підприємства мають змогу краще орієнтуватися у ситуації та ефективніше визначати перспективи функціонування бізнесу.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ТЕРЕКОПОСУД» У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ БЕЗЗБИТКОВОСТІ

2.1 Аналіз господарської діяльності ТОВ «Терекопосуд»

ТОВ «Терекопосуд» здійснює свою діяльність у сфері виробництва і продажу виробів з деревини, корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння. Юридична адреса підприємства: 47742, Тернопільська обл., Тернопільський район, село Товстолуг, вул. Приватна, будинок 2.

Галузь, в якій здійснює діяльність підприємство – деревообробна (оброблення деревини та виробництво виробів з деревини) – є однією з найбільш динамічних галузей переробної промисловості. Відзначене зумовлено зростаючим попитом на продукцію з деревини на внутрішньому й зовнішньому ринках.

Цьому сприяють цільові показники всередині України (курс Уряду на «капітальний ремонт країни», модернізація інфраструктури, ріст будівництва), так і глобальні тренди у сфері використання відновлювальної енергії, розвитку сектору житлового будівництва з екологічних матеріалів та зростаючі потреби ринків в Азії.

Ринок деревини та виробів з деревини в Україні є достатньо конкурентним, адже в країні функціонує понад 3,1 тис. підприємств з близько 36 тисячами працюючих, що виробляють понад 300 найменувань товарної продукції, яка постачається на внутрішній і зовнішній ринки. У 2021 році обсяг реалізованої продукції підприємствами галузі склав 22,3 млрд грн, з них за межі країни – 13,0 млрд грн.

Сьогодні на вітчизняному ринку провідними переробниками деревини та виготовлення виробів з неї є: ТОВ «Кроно-Україна», ТОВ «Кроноспан УА», ПрАТ «Коростенський завод МДФ», ТОВ «Свиспан

Лімітед», ТОВ «Костопільський фанерний завод», ТОВ «Барлінек Інвест», ТОВ «Компанія «Никвуд», ДП «Бродівське лісове господарство».

Досліджуване підприємство ТОВ «Терекопосуд» має організаційну структуру лінійно-функціонального типу, яку представлено на рисунку 2.1.

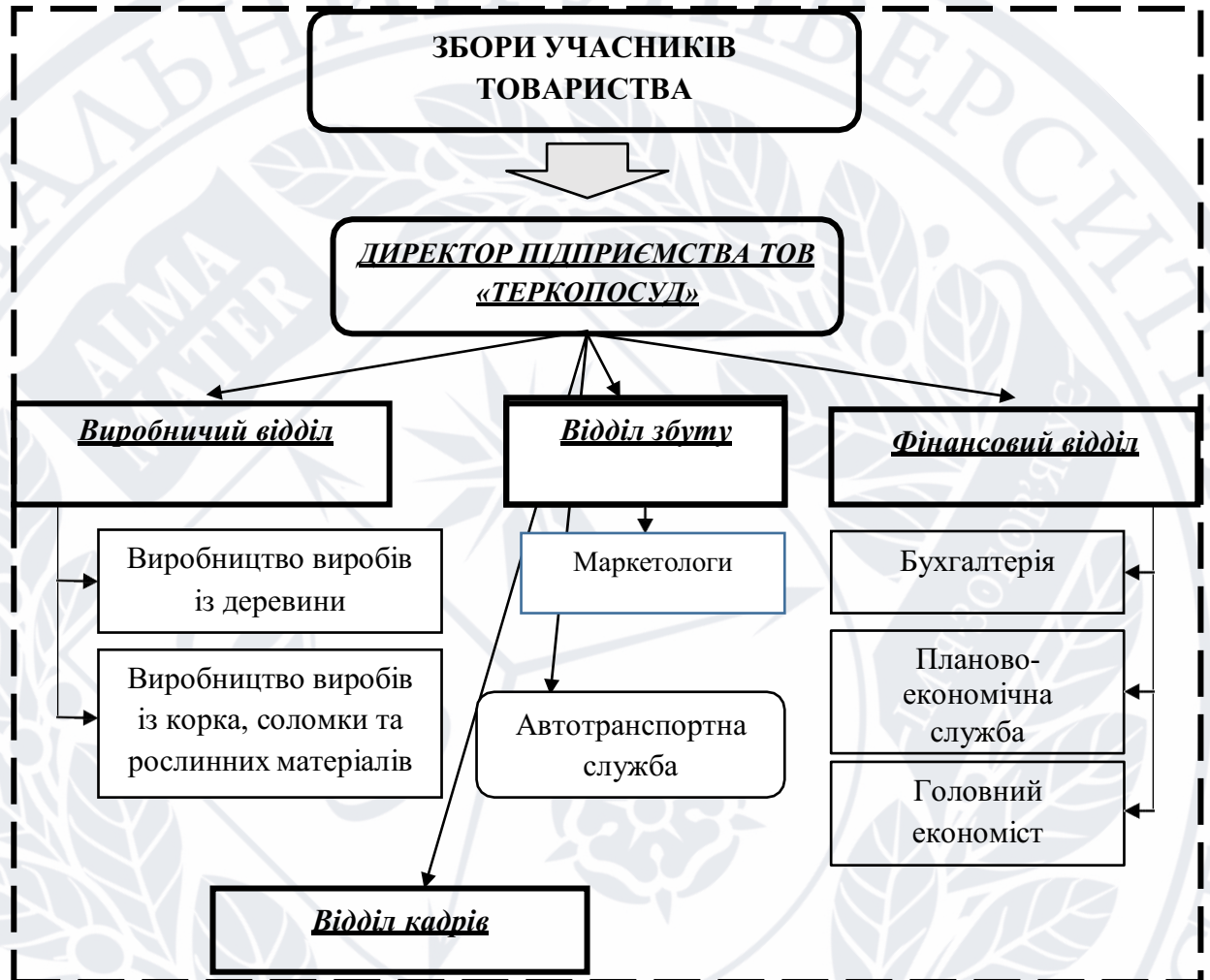

Рисунок 2.1 – Організаційна структура управління ТОВ «Терекопосуд»

Із рисунку 2.1. видно, що ТОВ «Терекопосуд» очолюють учасники товариства, які визначають особливості його діяльності та розвитку і мають певну частку у даному підприємстві. До компетенції учасників товариства відноситься призначення виконавчого директора підприємства.

Суб'єкти малого бізнесу Тернопільської області відіграють надзвичайно важливу роль у забезпеченні економічного розвитку регіону [40, с. 165].

Для представлення основних результатів діяльності підприємства ТОВ «Теркопосуд» за 2018–2022 роки проаналізуємо ключові фінансово-економічні показники (активи, власний капітал, доходів від реалізації продукції, собівартість реалізації, чистий прибуток, операційні витрати), дослідимо тенденції їх зміни та відхилення, використовуючи дані фінансової звітності підприємства (Додаток А).

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «Теркопосуд» за 2018-2022 роки

Показники	Роки					Відхилення (+;-)		
	2018	2019	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021	2022/ 2020
Розмір активів	32165	33746	38590	47946	53582	9356	5636	14992
Розмір власного капіталу	27305	31107	35698	45946	51898	10248	5952	16200
Розмір поточних зобов'язань	4860	2639	2882	1990	1684	-892	-306	-1198
Доходи від реалізації продукції	15564	17954	21283	24812	22891	3529	-1921	1608
Собівартість реалізації продукції	5892	6102	7448	11682	13033	4234	1351	5585
Чистий прибуток	3802	4591	11248	10248	5952	-1000	-4296	-5296
Операційні витрати	7317	7901	9850	14511	16946	4661	2435	7096
Адміністративні витрати	359	418	435	500	784	65	284	349
Витрати на збут продукції	3962	5162	1956	2305	2936	349	631	980

Джерело: сформовано автором на основі звітності підприємства [Додаток А]

У 2018 та 2019 роках розмір активів становив 32165 тис. грн та 33746 тис. грн відповідно, при цьому в подальшому він зріс на 14992 тис. грн, у 2022 році досягнув значення 53582 тис. грн. Зростання розміру активів свідчить про поживлення господарської діяльності підприємства, а також зростання його основних та оборотних засобів.

Збільшився розмір власного капіталу: якщо у 2018 році значення показника становило 27305 тис. грн, то у 2019 році він збільшився до рівня 31107 тис. грн, протягом 2020-2022 рр. зафіксовано його зростання на 16200 тис. грн. Показник зріс із 35698 тис. грн. у 2020 році до рівня 51898 тис. грн у 2022 році. Така тенденція показника власного капіталу засвідчує зростання фінансової незалежності підприємства.

Позитивним є зниження показника поточних зобов'язань підприємства. Зокрема, якщо у 2018 році показник становив 4860 тис. грн, то у 2020-2022 роках спостерігаємо його зниження на 1198 тис. грн (із 2882 тис. грн у 2020 році до 1684 тис. грн у 2022 році). Зниження розміру поточних зобов'язань свідчить про хорошу платіжну дисципліну підприємства і його спроможність погашати поточні та довгострокові зобов'язання.

Значення показника доходу від реалізації продукції ТОВ «Терекопосуд» зростає. Збільшення доходу від реалізації засвідчує активну маркетингову діяльність підприємства, а також зростання привабливості його продукції на ринку. Зростання доходу підприємства протягом усього періоду становить 1608 тис. грн. (рис. 2.2).

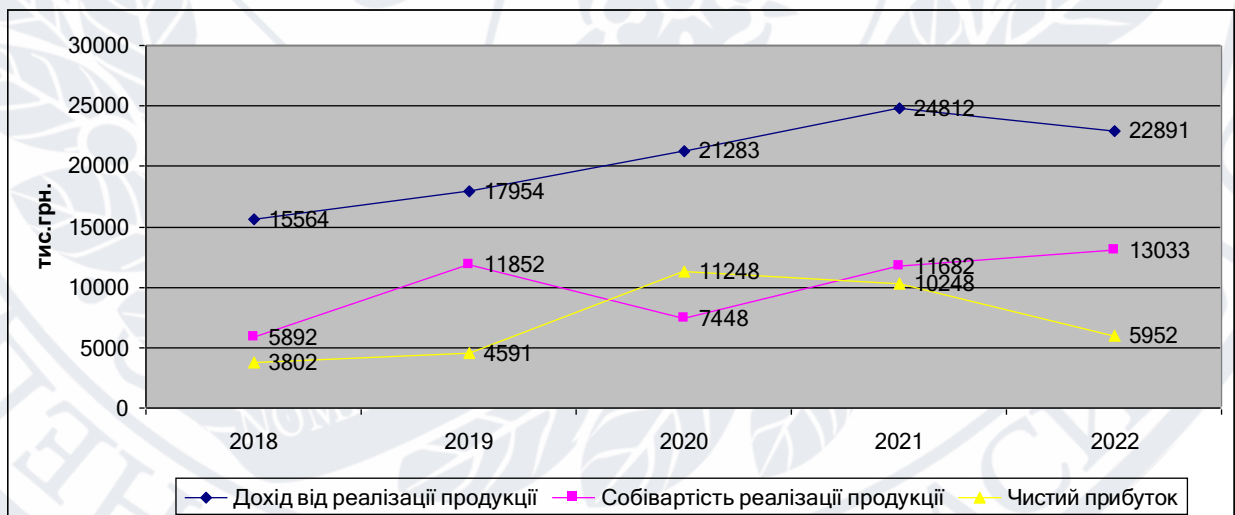

Рисунок 2.2 – Динаміка доходу від реалізації продукції, її собівартості та чистого прибутку ТОВ «Терекопосуд» у 2018-2022 роках, тис. грн

Джерело: побудовано автором на основі звітності підприємства

[Додаток А]

Зростання доходу вплинуло на приріст показника собівартості реалізації, тобто зростання постійних та змінних витрат підприємства. Собівартість зросла із 5892 тис. грн у 2018 році до рівня 6102 тис. грн у 2019 році, а протягом періоду 2018-2019 років збільшилася на 5585 тис. грн. (рис. 2.2). Зростання собівартості обумовлено зростанням, в першу чергу, матеріальних витрат і витрат на оплату праці підприємства, а також збільшенням витрат на оренду, транспорт, маркетинг та інші заходи, які були реалізовані на підприємстві.

Протягом досліджуваного періоду спостерігаємо зміну розміру чистого прибутку (рис. 2.2). Якщо у 2018 році значення показника становило 3802 тис. грн, то у 2019 році воно зросло до рівня 4591 тис. грн. На зниження чистого прибутку у 2022 році порівняно із 2021 роком вплинуло зростання собівартості та витрат, в тому числі і операційних та адміністративних, що негативно впливає в цілому на результати фінансово-господарської діяльності підприємства.

Негативними тенденціями є збільшення витрат (собівартості, операційних, адміністративних та витрат на збут продукції). До позитивного необхідно віднести наявність власного капіталу та активів, чистого прибутку та доходу від виробничо-господарської діяльності підприємства.

2.2 Діагностика показників фінансового стану ТОВ «Теркопосуд»

Дослідимо основні показники ліквідності та платоспроможності підприємства ТОВ «Теркопосуд» за 2018-2022 рр. (табл. 2.2).

Коефіцієнт покриття характеризує співвідношення оборотних активів і поточних зобов'язань. Для нормального функціонування підприємства цей показник має бути більшим за одиницю. Його зростання вважають позитивною тенденцією.

Орієнтовне значення показника підприємство встановлює самостійно.

Таблиця 2.2 – Основні показники ліквідності та платоспроможності
ТОВ «Теркопосуд» за 2018-2022 рр.

Показники	Роки					Відхилення (+;-)		
	2018	2019	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021	2022/ 2020
Фінансові дані								
1. Оборотні активи	28103	29606	33946	43685	48905	9739	5220	14959
2. Поточні зобов'язання	4860	2639	2882	1990	1684	-892	-306	-1198
3. Грошові кошти та їх еквіваленти	264	114	201	557	397	356	-160	196
4. Запаси	15195	16105	17491	18340	19271	849	931	1780
Розрахунок показників								
5. Коефіцієнт покриття (р.1: р.2)	5,783	11,219	11,779	21,952	29,041	10,174	7,089	7,089
6. Коефіцієнт швидкої ліквідності (р.1 – р.4.) : р.2.	2,656	5,116	5,710	12,736	18,231	7,027	5,495	5,495
7. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (р.3 : р.2)	0,054	0,043	0,070	0,287	0,274	0,217	-0,013	-0,013
8. Власний оборотний капітал (р.1 – р.2)	23243	26967	31064	41695	47221	10631	5526	16157

*Джерело: власні розрахунки автора на основі звітності підприємства
[Додаток А]*

Воно залежить від щоденної потреби підприємства у вільних грошових ресурсах. У 2019 та 2020 рр. значення показника становило 5,783 та 11,219 пункти, відповідно розмір оборотних активів перевищував розмір поточних зобов'язань підприємства в 5,78 разів у 2018 році та в 11,21 раз у 2019 році. У 2020 році на підприємстві аналізований показник зростає на 7,098 пункти, якщо у базовому періоді показник становив 11,779 пункти, то у звітному значення показника становить 29,041 пункти, при цьому за період 2020-2021 років зростання показника склало 10,174 пункти, то за період 2021-2022 рр. показник зріс на 7,089 пункти. Це означає, що протягом даного періоду підприємству вдалося збільшити платоспроможність і ТОВ «Теркопосуд» може покрити свої поточні зобов'язання у будь-який момент часу.

Коефіцієнт швидкої ліквідності протягом всього аналізованого періоду знаходився в межах нормативу (від 0,6 до 1). Це свідчить про нормальну ліквідність активів підприємства. У 2018 році значення показника на підприємстві ТОВ «Теркопосуд» становило 2,656 пункти та у 2019 році складало 5,116 пункти. Абсолютний приріст показника за 2020-2022 роки склав 5,495 пункти, при цьому показник є значно вищим, ніж нормативне значення, зокрема, у 2020 році значення показника становило 5,71 пункт, проте зросло до рівня 18,231 пункт у 2022 році. Слід відзначити, що зростання показників ліквідності та спроможності засвідчує можливість підприємства розраховуватися за власними поточними зобов'язаннями.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності) є найбільш жорстким критерієм ліквідності підприємства і показує, яку частину короткострокових зобов'язань можна за необхідності погасити негайно. Як бачимо з розрахунків, даний показник є більшим від нуля, що є позитивним явищем. Значення показника у 2018 році складало 0,054 пункти, у 2019 році – 0,043 пункти, в 2020 році значення коефіцієнту абсолютної ліквідності становило 0,07, а в 2022 році зросло до рівня 0,274 пункти. За період 2020-2022 років відбулося зниження коефіцієнту абсолютної ліквідності на 0,013 пункта. ТОВ «Теркопосуд» все більшу частку своїх короткострокових активів може погасити відразу ж після виникнення такої потреби. За період 2020-2022 рр. цей показник набув додатного значення, тобто це означає, що оборотних активів у підприємства більше, ніж поточних зобов'язань, за допомогою яких дані зобов'язання можна погасити.

Чистий оборотний капітал (різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями) даного підприємства зріс за період 2018-2019 років із 23243 тис. грн у 2018 році до 26967 тис. грн у 2019 році, а за період 2020-2022 років показник збільшився із 31064 тис. грн до 47221 тис. грн, при цьому зростання показника становило 16157 тис. грн. Це свідчить про те, що для даного підприємства збільшилася платоспроможність та зростає можливість погашати свої поточні зобов'язання негайно. Приріст даного

показника за 2020-2021 роки склав 10631 тис. грн, а за період 2021-2022 років – 5526 тис. грн. Це дає інформацію про те, що ТОВ «Теркопосуд» розширило свою діяльність і планує розвиватися в подальшому.

Наступним етапом стане дослідження показників фінансової стійкості підприємства ТОВ «Теркопосуд» за 2018-2022 роки (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Основні показники фінансової стійкості ТОВ «Теркопосуд» за 2018-2022 роки

Показники	Роки					Відхилення (+;-)		
	2018	2019	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021	2022/ 2020
Фінансові дані								
1. Власний капітал	27305	31107	35698	45946	51898	10248	5952	16200
2. Пасиви / активи	32165	33746	38590	47946	53582	9356	5636	14992
3. Поточні зобов'язання	4860	2639	2882	1990	1684	-892	-306	-1198
4. Довгострокові зобов'язання	0	0	0	10	0	10	-10	0
5. Власний оборотний капітал (дані із таблиці 2)	23243	26967	31064	41695	47221	10631	5526	16157
6. Оборотні активи	28103	29606	33946	43685	48905	9739	5220	14959
Розрахунок показників								
7. Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) (р.1. : р.2)	0,849	0,922	0,925	0,958	0,969	0,033	0,010	0,044
8. Коефіцієнт фінансування (р.3+р.4) : р.1	0,178	0,085	0,081	0,043	0,032	-0,037	-0,011	-0,048
9. Коефіцієнт фінансової стійкості (р.1+р.4) : р.2	0,849	0,922	12,387	23,088	30,818	10,702	7,730	18,432
10. Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними оборотними коштами (р.5 : р.6)	0,827	0,911	0,915	0,954	0,966	0,039	0,011	0,050
11. Коефіцієнт маневреності власного капіталу (р.5 : р.1)	0,851	0,867	0,870	0,907	0,910	0,037	0,002	0,040

Джерело: власні розрахунки автора на основі звітності підприємства [Додаток А]

Значення коефіцієнту автономії відповідає нормативному, при цьому за період 2018-2019 роки показник зріс із 0,849 пунктів у 2018 році до рівня 0,922 пункти у 2019 році. За період 2020-2022 років спостерігається зростання автономності підприємства та орієнтація на власний капітал, якщо у базовому періоді показник становив 0,925 пункти, то у звітному значення показника збільшується до рівня 0,969 пункти. Це є позитивним фактором і свідчить про можливість погашення поточних зобов'язань негайно.

Низьке значення коефіцієнта фінансування, який характеризує залежність підприємства від залучених засобів, як у базовому, так і у звітному періодах свідчить про орієнтацію підприємства на власний капітал. У 2018 році значення цього показника становило 0,178 пункт, і знижувалося до рівня 0,032 пункти у 2022 році, за 2020-2022 роки показник зменшився на 0,048 пункти.

Коефіцієнт фінансової стійкості характеризується значним запасом фінансової міцності підприємства, оскільки значення показника у 2018 році складало 0,849 пункти, у 2019 році – 0,922 пункти, а у 2020 році становило 12,387 пункти і збільшилося до рівня 30,818 пункти у 2022 році, при цьому зростання показника становить 10,702 пункти за період 2020-2021 років та 7,73 пункти за період 2020-2021 років і 18,432 пункти за 2020-2022 роки.

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами характеризує рівень забезпечення підприємства власними оборотними засобами. Зокрема, якщо у 2018 році рівень забезпеченості становив 0,827 пунктів, то у 2022 році значення показника збільшилося до показника 0,966 пункти, зростання за період 2020-2022 роки становило 0,05 пункти.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності. В 2018 році частка у розмірі 0,851 пункти використовувалася для фінансування поточної діяльності, у 2020 році – 0,87 пункти, в подальшому показник збільшувався до рівня 0,91 пункт у 2022 році. Зростання показника протягом 2020-2022 років становить 0,04 пункти.

Наступним етапом стане дослідження показників ділової активності підприємства ТОВ «Теркопосуд» за 2018-2022 рр. (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Основні показники ділової активності ТОВ «Теркопосуд» за 2018-2022 роки

Показники	Роки					Відхилення (+;-)		
	2018	2019	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021	2022/ 2020
Фінансові дані								
1. Дохід від реалізації продукції (робіт, послуг)	15564	17954	21283	24812	22891	3529	-1921	1608
2. Активи	32165	33746	38590	47946	53582	9356	5636	14992
3. Кредиторська заборгованість	4860	2639	2882	1990	1684	-892	-306	-1198
4. Дебіторська заборгованість	11752	12507	15374	23884	28253	8510	4369	12879
Розрахунок показників								
5. Коефіцієнт оборотності активів (р.1 : р.2)	0,484	0,532	0,553	0,519	0,441	-0,034	-0,078	-0,112
6. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (р.1 : р.3)	3,202	6,803	7,814	12,493	15,709	4,680	3,216	7,896
7. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (р.1 : р.4)	1,324	1,436	1,388	1,041	0,835	-0,347	-0,205	-0,552
8. Період погашення дебіторської заборгованості (365 : р.7)	275,60	254,26	259,45	345,98	431,09	86,53	85,11	171,64
9. Період погашення кредиторської заборгованості (365 : р.6)	113,97	53,65	46,07	28,82	22,92	-17,26	-5,90	-23,16

Джерело: власні розрахунки автора на основі звітності підприємства
[Додаток А]

У 2018 році показник оборотності активів становив 0,484 пункти, у 2019 році зріс до значення 0,532 пункти. При цьому, за період 2020-2022 років спостерігаємо зниження даного показника на 0,112 пункт, що свідчить про неефективне використання наявних у підприємства ресурсів.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості за період 2018-2019 рр. зріс із 1,324 до 1,436 пункти, а за період 2020-2022 років знизився на 0,552 пункти з 1,388 пунктів у 2020 році до 0,835 пунктів у 2022 році. Зниження показника є негативним явищем, оскільки чим швидше обертається дебіторська заборгованість, тим менший ризик її непогашення. Чим нижчий є цей коефіцієнт, тим ліберальнішою є політика стягнення платежів.

Термін погашення дебіторської заборгованості з року в рік збільшувався. Загальне зростання за період 2020-2022 років склало 171,64 днів. Це є негативним чинником, період погашення дебіторської заборгованості вважається нормальним, якщо він не перевищує 60 днів (у нашому випадку у 2022 році – 171 день). Ризик непогашення дебіторської заборгованості є великим.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості збільшився із 3,202 пунктів у 2018 році до рівня 6,803 пункти у 2019 році, а за 2020-2022 роки зріс із 7,81 пунктів у 2020 році до рівня 15,709 пункти у 2022 році. Зростання склало 7,896 пункти. Це є позитивною тенденцією, оскільки свідчить про те, що кредиторська заборгованість стала обертатися скоріше, відповідно зменшується ризик її непогашення.

Термін погашення кредиторської заборгованості знизився із 114 днів у 2020 році до 22 днів у 2021 році, при цьому за 2020-2022 роки збільшився на 23 дні. Проте, на жаль, як зменшення, так і збільшення термінів погашення кредиторської заборгованості можуть призвести до негативних наслідків для фінансового стану ТОВ «Терекопосуд».

Наступним етапом дослідження стане узагальнююча оцінка ключових показників ділової активності підприємства ТОВ «Теркопосуд» за 2018-2022 роки (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Узагальнюючі показники оцінки ділової активності ТОВ «Теркопосуд» за 2018-2022 роки

Показники	Роки					Відхилення (+;-)		
	2018	2019	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021	2022/ 2020
Фінансові дані								
1. Дохід від реалізації продукції (робіт, послуг)	15564	17954	21283	24812	22891	3529	-1921	1608
2. Запаси	15195	16105	17491	18340	19271	849	931	1780
3. Основні засоби	4052	4110	4634	4238	4258	-396	20	-376
4. Власний капітал	27305	31107	35698	45946	51898	10248	5952	16200
Розрахункові показники								
5. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів (р.1 : р.2)	1,024	1,115	1,220	1,356	1,298	0,136	-0,058	0,078
6. Коефіцієнт оборотності основних засобів (р.1 : р.3)	3,841	4,368	4,603	5,866	5,549	1,263	-0,318	0,945
7. Коефіцієнт оборотності власного капіталу (р.1 : р.4)	0,570	0,577	0,598	0,541	0,455	-0,056	-0,086	-0,142

Джерело: власні розрахунки автора на основі звітності підприємства [Додаток А]

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів також демонструє позитивну тенденцію, при цьому спостерігається приріст показника із 1,024 пункти у 2018 році до рівня 1,115 пункти у 2019 році, а у 2020 році цей показник становив 1,22 пункти і в 2022 році склав 1,298 пункти (зростання становило 0,078 пункти). Така ситуація для підприємства є позитивною, оскільки свідчить про те, що підприємство ефективно використовує свої матеріальні запаси.

Коефіцієнт оборотності основних засобів показує ефективність використання основних засобів підприємства. У 2018 році значення

показника становило 3,841 пункт, у 2019 році – 4,368 пунктів, а в подальшому відбувалося зростання даного показника з 4,603 у 2020 році до 5,549 у 2022 році (зростання на 0,945 пунктів). Це також оцінюємо позитивно, оскільки є свідченням ефективного використання основних засобів.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу збільшився у 2018 та 2019 роках із 0,57 пунктів до рівня 0,577 пункти, при цьому за період 2020-2022 років показник знизився із 0,598 пунктів у 2020 році до 0,455 у 2022 році (зменшення за період склало 0,142 пункти). Це свідчить про зниження ефективності використання власного капіталу ТОВ «Терекопосуд».

На завершення оцінки основних фінансово-економічних показників, здійснимо оцінку показників рентабельності діяльності ТОВ «Терекопосуд» за 2018-2022 роки (табл. 2.6).

У 2018 році значення коефіцієнта рентабельності активів становило 0,118 пункти або 11,8%, у 2019 році показник збільшився до 13,6%. За період 2020-2022 років цей показник мав позитивне значення – 0,292 пункти у 2020 році та 0,111 пункти у 2022 році відповідно. Це свідчить про високу раціональність використання активів досліджуваного підприємства.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу характеризує ефективність вкладення коштів до даного підприємства [54]. Цей показник відповідає нормативу. Це свідчить про ефективне вкладення коштів в підприємство. Показник становив 0,139 пункти у 2018 році, 0,148 пункти – у 2019 році. У 2020 році коефіцієнт рентабельності власного капіталу становив 0,316 пункти, а у 2022 році зменшився до 0,115.

За період 2020-2022 років значення коефіцієнта рентабельності господарської діяльності відповідало нормативу, загальне зниження даного показника склало 1,058 пунктів.

Коефіцієнт рентабельності продукції дає змогу визначити, наскільки прибутковою є основна діяльність підприємства. У 2020 році на 1 грн реалізованої продукції припадало 0,53 грн чистого прибутку. У 2022 році на

1 грн реалізованої продукції припадало тільки 0,26 грн чистого прибутку.

Таблиця 2.6 – Показники оцінки рентабельності ТОВ «Терекопосуд» у 2018-2022 роках

Показник	Роки					Відхилення (+;-)		
	2018	2019	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021	2022/ 2020
Фінансові дані								
1. Чистий прибуток	3802	4591	11248	10248	5952	-1000	-4296	-5296
2. Активи	32165	33746	38590	47946	53582	9356	5636	14992
3. Власний капітал	27305	31107	35698	45946	51898	10248	5952	16200
4. Дохід від реалізації продукції (робіт, послуг)	15564	17954	21283	24812	22891	3529	-1921	1608
5 Собівартість реалізації продукції	5892	11852	7448	11682	13033	4234	1351	5585
Розрахункові показники								
6. Коефіцієнт рентабельності активів (р.1 : р.2)	0,118	0,136	0,292	0,214	0,111	-0,079	-0,103	-0,181
7. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (р.1 : р.3)	0,139	0,148	0,316	0,223	0,115	-0,093	-0,108	-0,201
8. Коефіцієнт рентабельності господарської діяльності (р.1 : р.5)	0,645	0,387	1,515	0,877	0,457	-0,638	-0,421	-1,058
9. Коефіцієнт рентабельності продукції (р.1 : р.4)	0,244	0,256	0,530	0,413	0,260	-0,117	-0,153	-0,270

*Джерело: власні розрахунки автора на основі звітності підприємства
[Додаток А]*

Отже, підприємство має значну матеріально-технічну базу, яка постійно оновлюється; значення показників ліквідності свідчать про ліквідний баланс підприємства, показників фінансової стійкості – про платоспроможність та забезпеченість підприємства власними оборотними засобами для здійснення своєї діяльності, показників ділової активності – про нарощування підприємством випуску основної продукції і мають позитивну тенденцію до покращення, показників рентабельності – про успішність та прибутковість основної діяльності підприємства. Загалом можна стверджувати, що

ТОВ «Теркопосуд» має позитивний фінансовий стан.

В узагальненні здійсненого фінансово-економічного аналізу господарської діяльності та дослідження ключових показників фінансового стану ТОВ «Теркопосуд» представимо сильні та слабкі сторони, а також здійснимо дослідження можливостей та загроз розвитку даного підприємства (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – SWOT-аналіз діяльності ТОВ «Теркопосуд»

Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
<p>Новітні технології виробництва</p> <p>Висока кваліфікація персоналу</p> <p>Хороший імідж та ефективна організаційна структура</p> <p>Міцна фінансова база</p>	<p>Відсутність маркетингової служби</p> <p>Значна собівартість виробництва</p> <p>Неефективність витрат розвитку</p> <p>Бюрократичні бар'єри у комунікаціях підприємства</p>
Можливості (O)	Загрози (T)
<p>Розширення асортименту продукції та послуг</p> <p>Розробка та реалізація стратегії розвитку підприємства</p> <p>Зростання кваліфікації персоналу</p> <p>Створення ефективної маркетингової системи</p>	<p>Нестабільність економічної ситуації в країні через агресію рф</p> <p>Подальше зростання собівартості та витрат виробництва</p> <p>Зниження купівельної спроможності споживачів</p> <p>Зростання конкуренції та зниження частки ринку підприємства</p>

Джерело: сформовано автором самостійно

За результатами здійсненого SWOT-аналізу діяльності ТОВ «Теркопосуд», вважаємо, що йому необхідно враховувати сильні сторони та розвивати їх. Найбільш бажаними і можливими сценаріями розвитку визначено: забезпечення урізноманітнення асортименту продукції, активізація маркетингового інструментарію для зростання обсягів реалізації продукції. Щодо основних можливостей подальшого розвитку підприємства, то слід відзначити наявність розробленої стратегії розвитку даного підприємства, підвищення кваліфікації персоналу, впровадження інноваційних ідей, розробка та подальша реалізація проєктів розвитку даного підприємства. Загрозами, котрі можуть виникнути в діяльності даного підприємства це: продовження військових подій та наростання військової

агресії рф, що впливає на усі аспекти функціонування та розвитку підприємства, високий рівень інфляції та подальше зростання цін, зниження купівельної спроможності споживачів товарів, поступове подальше зниження показників фінансового стану підприємства.

2.3 Оцінка чинників, що впливають на беззбитковість господарської діяльності досліджуваного підприємства

Підприємство, яке бажає успішно функціонувати, тобто отримувати прибуток, повинне враховувати всі фактори, що формують результативність його роботи. Тому, до основних чинників, що впливають на формування прибутку та визначення рівня беззбитковості, як було виявлено у розділі 1, відносять ціну реалізації продукції, розмір постійних і змінних витрат, обсяг виробленої та реалізованої продукції, яка визначає рівень беззбитковості [44].

Розглянемо кожен із чинників впливу на беззбитковість виробничо-господарської діяльності даного підприємства.

Цінова політика підприємства визначається своєю багатоплановістю. Підприємство ТОВ «Терекопосуд» не тільки встановлює ціни на основний асортимент продукції, воно створює цілу систему формування цін, що охоплює весь асортимент виготовлюваної продукції. В більшості підприємство орієнтується на витратний метод ціноутворення, що в своїй основі має розподіл на постійні та змінні витрати, а також запланованого розміру прибутку із врахуванням нижнього порогу цінової позиції. При здійсненні збуту та просування продукції на ринок кінцева ціна реалізації збільшується на розмір націнки, що залежить від особливостей товару та еластичності попиту за цінами на продукцію.

До постійних витрат підприємства слід віднести: заробітну плату постійних працівників, страхові платежі, амортизацію основного капіталу, орендну плату за нерухомість, земельний податок, загальновиробничі витрати, ремонт приміщень та основних засобів. До змінних витрат відносять наступні: вартість сировини та матеріалів задіяних у виробничих процесах,

оплату праці основних та залучених на підприємство працівників, транспортні витрати на перевезення продукції, роботи пов'язані із використанням ресурсів, що належать до змінних витрат [22].

Відобразимо поділ витрат на постійні та змінні для ТОВ «Терекопосуд», результат представимо у додатку Б. Відповідно, розмір постійних витрат зростає у 2018 до 2019 року із 5419 тис. грн до 6655 тис. грн, за період 2020-2021 років зростання показника становило 546 тис. грн, а за період 2021-2022 років показник збільшився на 1111 тис. грн. Розмір змінних витрат зріс із 7015 тис. грн до 17052 тис. грн, за період 2020-2021 років значення показника збільшилося на 4701 тис. грн, а за період 2021-2022 років – на 2522 тис. грн.

Проаналізуємо успішність діяльності ТОВ «Терекопосуд» та визначимо чинники, що впливають на безбитковість його діяльності, а також основні показники: чистий дохід, маржинальний дохід, точку безбитковості (табл. 2.8).

За період 2021-2022 років знизився розмір маржинального доходу на 4443 тис. грн до рівня 5839 тис. грн, при цьому зріс розмір як постійних витрат – на 1111 тис. грн, так і змінних – на 2522 тис. грн.

Використовуючи дані таблиці 2.5, слід відзначити те, що запас фінансової міцності даного підприємства знижується із 19798 тис. грн у 2021 році до рівня 9285 тис. грн у 2022 році, відповідно, зниження показника свідчить про зниження фінансового потенціалу та фінансової стійкості показника і зростання порогу рентабельності досліджуваного підприємства.

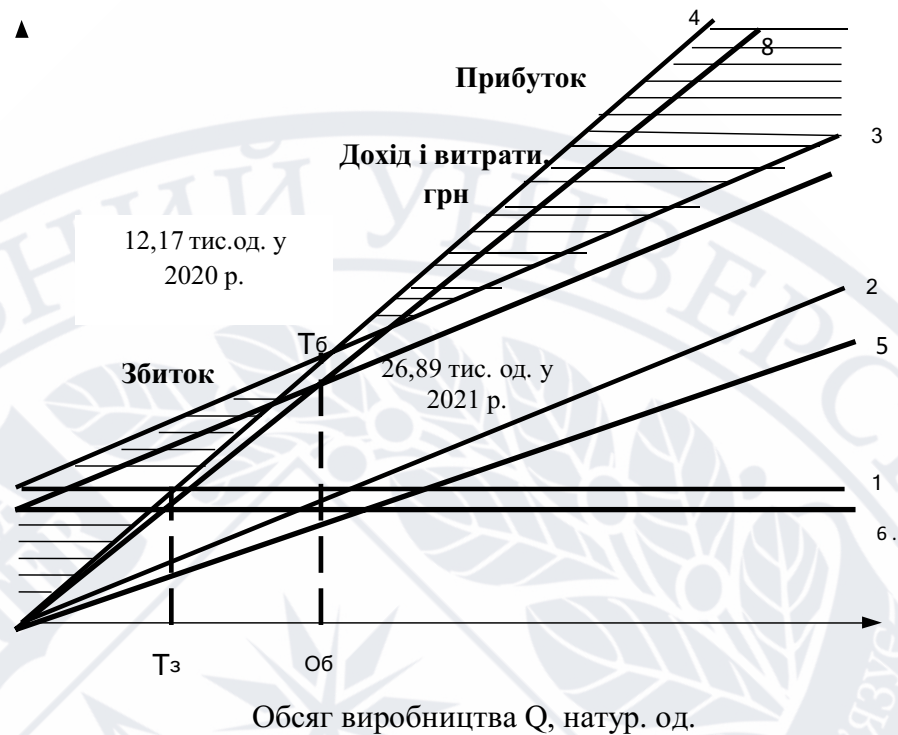
Спостерігаємо зростання розміру точки безбитковості підприємства у грошовому вимірі на 8592 тис. грн за період 2021-2022 років (відповідне значення показника зросло із 5013 тис. грн до рівня 13606 тис. грн у грошових показниках).

Таблиця 2.8 – Визначення точки беззбитковості ТОВ «Терекопосуд» у 2018-2022 роках

Показник	Роки					Відхилення (+;-)	
	2018	2019	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	15564	17954	21283	24812	22891	3529	-1921
2. Змінні витрати, тис. грн	7015	7824	9829	14530	17052	4701	2522
3. Маржинальний дохід, тис. грн	8549	10130	11454	10282	5839	-1172	-4443
4. Коефіцієнт маржинального доходу(M_d/ZB) (р.3 : р.2)	1,22	1,29	1,17	0,71	0,34	-0,46	-0,37
5. Відсоток маржинального доходу (M_d/ZB) * 100% (р.3 : р.2 * 100%)	121,87	129,47	116,53	70,76	34,24	-45,77	-36,52
6. Постійні витрати	5419	6655	3092	3548	4659	456	1111
7. Точка беззбитковості (поріг рентабельності) ($P_{остВ}/K_{мд}$), (р.6 : р.4), тис. грн	4446	5140	2653	5013	13606	2360	8592
- середня ціна на продукцію, грн	256	275	314	412	506	98	94
- поріг рентабельності в натур. од., тис. шт.	17,37	18,69	8,45	12,17	26,89	3,72	14,72
8. Запас фінансової міцності (р.1 – р.7), тис. грн	11117	12814	18630	19798	9285	1168	-10513
9. Запас фінансової міцності (%) ($ZFM/ЧД$) * 100% (р.8 : р.1) * 100%	71,43	71,37	87,53	79,79	40,56	0	0

Джерело: власні розрахунки автора на основі звітності підприємства [Додаток А]

Представимо графічне відображення точки беззбитковості ТОВ «Терекопосуд» на рисунку 2.3.

1,6 – постійні витрати; 2,5 – змінні витрати; 3,7 – сукупні витрати; 4,8 – дохід; Тз – точка закриття; Тб – точка беззбитковості (критичний обсяг)

Рисунок 2.3 – Графічне відображення точки беззбитковості
ТОВ «Терекопосуд» у 2021 та 2022 роках

Джерело: власні розрахунки автора на основі звітності підприємства

[Додаток А]

В цілому, слід відзначити зростання показника точки беззбитковості ТОВ «Терекопосуд» в грошових показниках, а також збільшення даного показника в натуральному вимірі. Відповідне значення показника у 2020 році складало 12,17 тис. одиниць продукції, а у 2021 році показник зріс до рівня 26,89 тис. одиниць.

Висновки до розділу 2

1. ТОВ «Терекопосуд» реалізує діяльність у сфері виробництва та реалізації виробів із деревини, корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння.

2. ТОВ «Теркопосуд» має задовільний фінансовий стан, зокрема, підприємство володіє значною матеріально-технічною базою, яка постійно оновлюється; показники ліквідності свідчать про ліквідний баланс підприємства; показники фінансової стійкості – про платоспроможність та забезпеченість підприємства власними оборотними засобами для здійснення своєї діяльності; показники ділової активності – про нарощування підприємством випуску основної продукції і дають підстави стверджувати про успішність та прибутковість основної діяльності підприємства.

3. Спостерігаємо зростання розміру точки беззбитковості підприємства у грошовому вимірі на 8592 тис. грн за період 2021-2022 років (із 5013 тис. грн до рівня 13606 тис. грн) та зростання із 12,17 тис. од. до значення 26,89 тис. од. за останні два роки.

Запас фінансової міцності даного підприємства знизився із 19798 тис. грн у 2021 році до рівня 9285 тис. грн у 2022 році, що свідчить про зниження фінансового потенціалу і зниження фінансової стійкості та зростання порогу рентабельності досліджуваного підприємства.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ШЛЯХІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗЗБИТКОВОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ТЕРЕКПОСУД»

3.1 Прогнозування рівня беззбитковості господарської діяльності ТОВ «Терекопосуд»

Перспективне фінансове планування (прогнозування) визначає найбільш важливі та динамічні показники, пропорції і темпи реалізації розширеного відтворення, є основою реалізації основних цілей діяльності підприємства, містить розробку та подальшу реалізацію фінансової стратегії підприємства й прогнозування його фінансово-господарської діяльності, в тому числі і рівня беззбитковості.

Прогнозування точки беззбитковості передбачає процес розробки і реалізації системи заходів для забезпечення формування достатнього розміру виробництва та реалізації продукції, що забезпечить беззбитковість фінансово-господарської діяльності. Беззбитковість також передбачає формування й ефективне використання прибутку у відповідності до завдань розвитку підприємства у майбутньому періоді.

Прогнозування рівня беззбитковості виробничо-господарської діяльності підприємства ТОВ «Терекопосуд» передбачає, перш за все, прогнозування цін на основний асортимент продукції, прогнозування розміру постійних і змінних витрат виробничо-господарських процесів, а також визначення прогнозного рівня порогу беззбитковості діяльності та фінансової міцності підприємства у поточному й перспективному періодах.

Розробимо макет цін із врахуванням різного етапу життєвого циклу продукції та планування цін на діючий асортимент продукції ТОВ «Терекопосуд» у перспективному періоді (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Макет цін із врахуванням різних цін на діючий асортимент продукції ТОВ «Терекопосуд» у прогностному періоді

Найменування продукції	Вибір стратегії ціноутворення	2022 (звітний період)	2023 (прогноз)	2024 (прогноз)	Зміна ціни 2024/2022 рр., грн
1. Дерев'яна мішалка для розмішування напоїв (1000 штук)	Стратегія «конкуrentних цін»	72,89	81,47	92,86	+19,97
2. Дерев'яний ніж (100 штук)	Стратегія «конкуrentних цін»	51,66	57,75	65,82	+14,16
3. Дерев'яна ложка (100 штук)	Стратегія «цінового зростання»	55,43	75,72	100,53	+45,1
4. Дерев'яна вилка (100 штук)	Стратегія «цінового зростання»	54,11	73,92	86,86	+32,75
5. Набір дерев'яного посуду (30 штук по 6 приборів)	Стратегія «цінового зростання»	153,4	209,57	278,25	+124,85

Джерело: сформовано автором

Згідно даних таблиці 3.1, прогнозується незначне коригування цін на основний асортимент продукції досліджуваного підприємства, зокрема, при застосуванні стратегії «конкуrentних цін» запрогнозовано зниження цінової позиції на 10% у 2023 році та на 3% у 2024 році, а використання стратегії «цінового зростання» передбачатиме приріст цінової позиції на 10% у 2023 році та на 13% – у 2024 році.

Розрахуємо макет цін для основного асортименту продукції:

– 2023 рік (прогноз):

$$Ц_{\text{прогноз 1}} = 72,89 * 0,9 \text{ (зниження ціни на 10\%)} * 1,242 \text{ (інфляція)} = 81,47 \text{ грн.}$$

$$Ц_{\text{прогноз 2}} = 51,66 * 0,9 \text{ (зниження ціни на 10\%)} * 1,242 \text{ (інфляція)} = 57,75 \text{ грн.}$$

$$Ц_{\text{прогноз 3}} = 55,43 * 1,1 \text{ (приріст ціни на 10\%)} * 1,242 \text{ (інфляція)} = 75,72 \text{ грн.}$$

$$Ц_{\text{прогноз 4}} = 54,11 * 1,1 \text{ (приріст ціни на 10\%)} * 1,242 \text{ (інфляція)} = 73,92 \text{ грн.}$$

$$Ц_{\text{прогноз 5}} = 153,4 * 1,1 \text{ (приріст ціни на 10\%)} * 1,242 \text{ (інфляція)} = 209,57 \text{ грн.}$$

– 2024 рік (прогноз):

$$Ц_{\text{прогноз 1}} = 81,47 * 0,97 \text{ (зниження ціни на 3\%)} * 1,175 \text{ (інфляція)} = 92,86 \text{ грн.}$$

$$Ц_{\text{прогноз 2}} = 57,75 * 0,97 \text{ (зниження ціни на 3\%)} * 1,175 \text{ (інфляція)} = 65,82 \text{ грн.}$$

$\text{Ц}_{\text{прогноз } 3} = 75,72 * 1,13 \text{ (приріст ціни на 13\%)} * 1,175 \text{ (інфляція)} = 100,53 \text{ грн.}$

$\text{Ц}_{\text{прогноз } 4} = 73,92 * 1,13 \text{ (приріст ціни на 13\%)} * 1,175 \text{ (інфляція)} = 86,86 \text{ грн.}$

$\text{Ц}_{\text{прогноз } 5} = 209,57 * 1,13 \text{ (приріст ціни на 13\%)} * 1,175 \text{ (інфляція)} = 278,25 \text{ грн.}$

Враховуючи рівень інфляційних очікувань в країні, спостерігатиметься зростання цін у залежності від вибору стратегії ціноутворення.

Зміна ціни вплине на зміну попиту на асортиментний ряд товарів. Розрахунок обсягу попиту на продукцію ТОВ «Терекопосуд» здійснено у таблицях 3.2 – 36.

Розрахуємо цінову еластичність попиту (показник дугової еластичності) для ТОВ «Терекопосуд» за формулою [13]:

$$\bar{E}_P^D = \frac{Q_2 - Q_1}{(Q_1 + Q_2)/2} : \frac{P_2 - P_1}{(P_1 + P_2)/2} = \frac{\Delta Q}{\Delta P} \cdot \frac{\bar{P}}{\bar{Q}} \quad (3.1)$$

Визначимо значення цін та обсягу попиту на асортимент товарів ТОВ «Терекопосуд» (таблиці 3.2 – 3.6).

Таблиця 3.2 – Значення цін та обсягу попиту на дерев'яну мішалку для розмішування напоїв виробництва ТОВ «Терекопосуд»

Роки	Ціна, (P), грн/шт.	Обсяг попиту (Q), шт.	Відсоткова зміна ціни (% Δ P)	Відсоткова зміна обсягу попиту (% Δ Q)
2018	61,30	12205	+40,94	-2,53
2019	63,45	12200		
2020	67,10	12112		
2021	70,55	12045		
2022	72,89	12035		
2023 (прогноз)	81,47	12005		
2024 (прогноз)	92,86	11900		

Джерело: власні розрахунки автора

Розрахуємо еластичність попиту на продукцію – дерев'яна мішалка для розмішування напоїв:

$$Ed_{\text{(прогноз)}} = -2,53 / 40,54\% = -0.06.$$

Попит дерев'яну мішалку для розмішування напоїв є нееластичним ($Ed = 0.06 < 1$).

Таблиця 3.3 – Значення цін та обсягу попиту на дерев'яний ніж виробництва ТОВ «Терекопосуд»

Роки	Ціна, (P), грн./шт.	Обсяг попиту (Q), шт.	Відсоткова зміна ціни (% Δ P)	Відсоткова зміна обсягу попиту (% Δ Q)
2018	45,10	18150	+37,36	-14,7
2019	46,75	18020		
2020	48,70	17685		
2021	50,20	17590		
2022	51,66	17156		
2023 (прогноз)	57,75	17102		
2024 (прогноз)	65,82	16809		

Джерело: власні розрахунки автора

Розрахуємо еластичність попиту на продукцію – дерев'яний ніж:

$$Ed_{\text{(прогноз)}} = -14,7\% / 37,36\% = -0,39.$$

Попит дерев'яний ніж є нееластичним ($Ed = 0.39 < 1$).

Таблиця 3.4 – Значення цін та обсягу попиту на дерев'яну ложку виробництва ТОВ «Терекопосуд»

Роки	Ціна (P), грн./шт.	Обсяг попиту (Q), (шт.)	Відсоткова зміна ціни (% Δ P)	Відсоткова зміна обсягу попиту (% Δ Q)
2018	50,60	16920	+66,07	-6,2
2019	51,20	16840		
2020	52,90	16401		
2021	54,70	16327		
2022	55,43	16209		
2023 (прогноз)	75,72	16117		
2024 (прогноз)	100,53	15902		

Джерело: власні розрахунки автора

Розрахуємо еластичність попиту на дерев'яну ложку:

$$E_d (\text{прогноз}) = -6,2 / 66,07\% = -0,09$$

Попит на дерев'яну ложку є нееластичним ($E_d = 0.09 < 1$).

Таблиця 3.5 – Значення цін та обсягу попиту на дерев'яну вилку виробництва ТОВ «Терекопосуд»

Роки	Ціна, (P), (грн./шт.)	Обсяг попиту (Q),(шт.)	Відсоткова зміна ціни (%ΔP)	Відсоткова зміна обсягу попиту (%ΔQ)
2018	46,70	22347	+60,14	-5,24
2019	49,80	22290		
2020	51,40	22175		
2021	52,80	22101		
2022	54,11	21712		
2023 (прогноз)	73,92	21465		
2024 (прогноз)	86,86	21206		

Джерело: власні розрахунки автора

Розрахуємо еластичність попиту на продукцію – дерев'яна вилка:

$$E_d (\text{прогноз}) = -5,24\% / 60,14\% = -0,09$$

Попит на дерев'яну вилку є нееластичним ($E_d = 0.09 < 1$).

Таблиця 36 – Значення цін та обсягу попиту на набір дерев'яного посуду виробництва ТОВ «Терекопосуд»

Роки	Ціна, (P), грн./шт.	Обсяг попиту (Q), шт.	Відсоткова зміна ціни (%ΔP)	Відсоткова зміна обсягу попиту (%ΔQ)
2018	140,0	6209	+66,1	-9,98%
2019	143,2	6274		
2020	146,4	6204		
2021	149,8	6117		
2022	153,4	6107		
2023 (прогноз)	209,57	5984		
2024 (прогноз)	278,25	5619		

Джерело: власні розрахунки автора

Розрахуємо еластичність попиту на продукцію – набір дерев'яного посуду:

$$E_d (\text{прогноз}) = -9,98\% / 66,1\% = -0,15.$$

Попит на набір дерев'яного посуду є нееластичним ($E_d = 0.15 < 1$).

Для прогнозування порогу рентабельності (точки беззбитковості) на основний асортиментний ряд продукції підприємства ТОВ «Терекопосуд» визначимо рівень постійних та змінних витрат у прогнозному періоді. Результати дослідження представимо у таблицях 3.8. – 3.12.

Таблиця 3.8 – Розмір постійних і змінних витрат виробництва основного асортименту продукції – дерев'яної мішалки для розмішування напоїв ТОВ «Терекопосуд» у поточному та прогнозному періодах

Роки	Ціна (P), грн/шт.	Змінні витрати (ЗВ), грн/шт.	Відсоток ЗВ в ціні продукції, %	Постійні витрати (ПВ), грн	Приріст постійних витрат, грн	Точка беззбитковості (Т _{бнатур}), одиниць	Точка беззбитковості (Т _{бгрош}), грн
2018	61,3	55,9	91,19%	88200	–	16333	1001233,3
2019	63,45	57	89,83%	88275	75	13686	868379,7
2020	67,1	57	84,95%	89100	825	8822	591941,6
2021	70,55	62,4	88,45%	91305	2205	11203	790376,4
2022	72,89	63,7	87,39%	92200	895	10033	731279,4
2023 (прогноз)	81,47	72	88,36%	93442	1242	9854	802766,3
2024 (прогноз)	92,86	82,1	88,36%	94902	1460	8780	815309,3

Джерело: власні розрахунки автора

Для прогнозування динаміки зростання змінних витрат визначимо середній відсоток змінних витрат в структурі ціни:

$$\overline{\%ЗВ} = (91,19\% + 89,83\% + 84,95\% + 88,45\% + 87,39\%) / 5 = 88,36\%$$

Визначимо показник змінних витрат із урахуванням показника відсотку змінних витрат в ціні продукції:

$$\Delta ЗВ_{2022} = 81,47 * 88,36\% = 71,99 \text{ грн/шт.}$$

$$\Delta Z_{2023} = 92,86 * 88,36\% = 82,05 \text{ грн/шт.}$$

Визначимо середній темп зростання постійних витрат:

$$\overline{ПВ} = (75 + 825 + 2205 + 895) / 4 = 1000 \text{ грн.}$$

Визначимо зростання показника постійних витрат із урахуванням показника інфляції:

$$ПВ_{2023} = 1000 * 1,242 = +1242 \text{ грн/шт.}$$

$$ПВ_{2024} = 1242 * 1,175 = +1459,35 \text{ грн/шт.}$$

Відповідно, розмір постійних витрат збільшиться та становитиме:

$$ПВ_{2023} = 93200 + 1242 = 94442 \text{ грн.}$$

$$ПВ_{2024} = 94442 + 1459,35 = 160723,2 \text{ грн.}$$

Визначимо точку беззбитковості продукції ТОВ «Терекопосуд» – дерев'яної мішалки для розмішування напоїв за період 2022-2023 (прогноз) років:

$$Тб_{2023\text{нагур.}} = 93442 / (81,47 - 72) = 9854 \text{ одиниць.}$$

$$Тб_{2023\text{грош.}} = 9854 \text{ одиниць} * 81,47 = 802766,3 \text{ грн.}$$

$$Тб_{2024\text{нагур.}} = 94902 / (92,86 - 82,1) = 8780 \text{ одиниць.}$$

$$Тб_{2024\text{грош.}} = 8780 \text{ одиниць} * 92,86 = 815309,3 \text{ грн.}$$

Результати дослідження свідчать про зниження точки беззбитковості за продукцією дерев'яна мішалка для розмішування напоїв у 2018-2024 (прогноз) роках (рис. 3.1).

У прогнозному періоді за даним асортиментом продукції прогнозується зниження точки беззбитковості а ТОВ «Терекопосуд» до рівня 9854 од. або 802766,3 грн у 2023 (прогноз) році та 8780 одиниць або 815309,3 грн у 2024 (прогноз) році.

Рисунок 3.1 – Точка беззбитковості для дерев'яної мішалки для розмішування напоїв (1000 шт.) виробництва ТОВ «Терекопосуд» у поточному та прогнозованому періодах

Джерело: сформовано автором самостійно

Визначимо точку беззбитковості для дерев'яного ножа (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 – Розмір постійних і змінних витрат виробництва основного асортименту продукції – дерев'яного ножа ТОВ «Терекопосуд» у поточному та прогнозованому періодах

Роки	Ціна (Р), (грн/шт.)	Змінні витрати (ЗВ), (грн/шт.)	Відсоток ЗВ в ціні продукції, %	Постійні витрати (ПВ), грн	Приріст постійних витрат, грн	Точка беззбитковості (Тбнатур), одиниць	Точка беззбитковості (Тбгрш), грн
2018	45,1	39,9	88,47%	42195	–	8114	365960,5
2019	46,75	40,5	86,63%	43190	995	6910	323061,2
2020	48,7	41,7	85,63%	44200	1010	6314	307505,7
2021	50,2	44,8	89,24%	45305	1105	8390	421168,7
2022	51,66	45,8	88,66%	45490	185	7763	401026,2
2023 (прогноз)	57,75	50,6	87,73%	46513	1023	6564	379079,8
2024 (прогноз)	65,82	57,7	87,73%	47715	1202	5908	388877,2

Джерело: сформовано автором самостійно

Для прогнозування динаміки зростання змінних витрат визначимо середній відсоток змінних витрат в структурі ціни:

$$\overline{\%3B} = (88,47\% + 86,63\% + 85,63\% + 89,24\% + 87,39\%) / 5 = 87,73\%.$$

Визначимо показник змінних витрат із урахуванням показника відсотку змінних витрат в ціні продукції:

$$\Delta 3B_{2023} = 57,75 * 87,73\% = 50,6 \text{ грн./шт.}$$

$$\Delta 3B_{2024} = 65,82 * 87,73\% = 57,7 \text{ грн./шт.}$$

Визначимо середній темп зростання постійних витрат:

$$\overline{PB} = (995 + 1010 + 1105 + 185) / 4 = 824 \text{ грн.}$$

Визначимо зростання показника постійних витрат із урахуванням показника інфляції:

$$PB_{2023} = 824 * 1,242 = +1023 \text{ грн./шт.}$$

$$PB_{2024} = 1023 * 1,175 = +1202 \text{ грн./шт.}$$

Відповідно, розмір постійних витрат збільшиться та становитиме:

$$PB_{2023} = 45490 + 1023 = 46513 \text{ грн.}$$

$$PB_{2024} = 46513 + 1202 = 47715 \text{ грн.}$$

Визначимо точку беззбитковості для продукції ТОВ «Терекопосуд» – дерев'яного ножа за період 2022-2023 (прогноз) років:

$$Tb_{2023\text{натур.}} = 46513 / (57,75 - 50,6) = 6564 \text{ одиниць.}$$

$$Tb_{2023\text{грош.}} = 6564 \text{ одиниць} * 57,75 = 379079,8 \text{ грн.}$$

$$Tb_{2024\text{натур.}} = 47715 / (65,82 - 57,7) = 5908 \text{ одиниць.}$$

$$Tb_{2024\text{грош.}} = 5908 \text{ одиниць} * 65,82 = 388877,2 \text{ грн.}$$

Результати дослідження свідчать про зниження точки беззбитковості за продукцією дерев'яний ніж (100 штук) у 2018-2024 (прогноз) роках (рис. 3.2).

У прогностичному періоді за даним асортиментом продукції прогнозується зниження точки беззбитковості ТОВ «Терекопосуд» до рівня 6564 од. або 379079,8 грн у 2023 (прогноз) році та 5908 одиниць або 388877,2 грн у 2024 (прогноз) році.

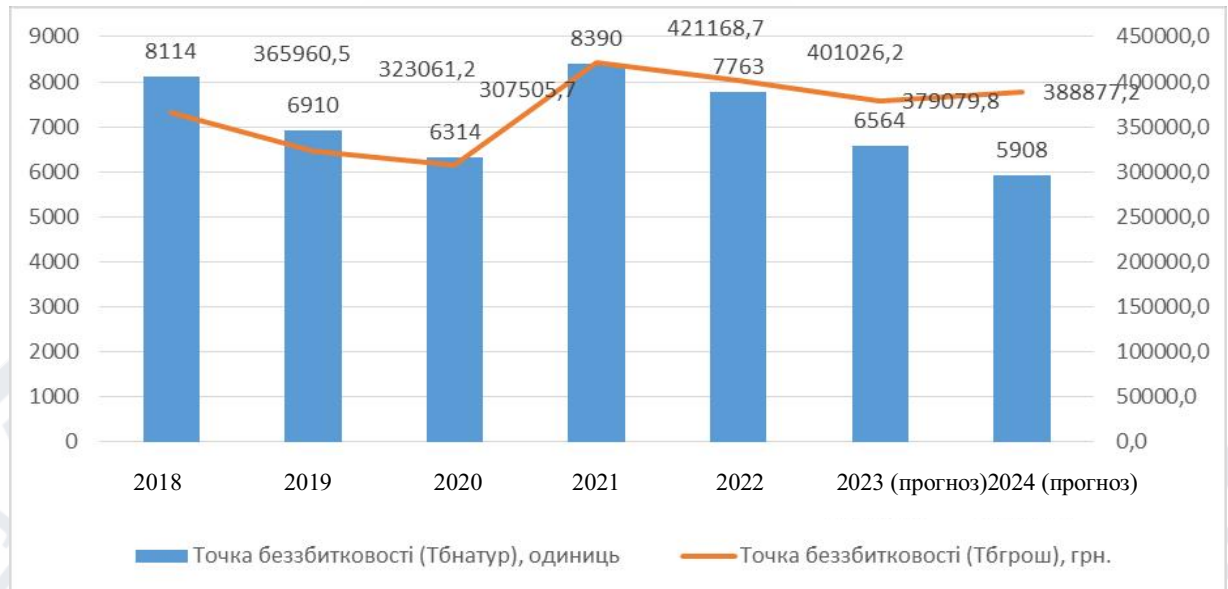

Рисунок 3.2 – Точка беззбитковості для дерев'яного ножа виробництва ТОВ «Терекопосуд» у поточному та прогнозному періодах

Джерело: сформовано автором самостійно

Визначимо беззбитковість продукції – дерев'яна ложка (табл. 3.9).

Таблиця 3.9 – Розмір постійних та змінних витрат виробництва основного асортименту продукції – дерев'яної ложки ТОВ «Терекопосуд» у поточному та прогнозному періодах

Роки	Ціна (Р), грн/шт.	Змінні витрати (ЗВ), (грн/шт.)	Відсоток ЗВ в ціні продукції, %	Постійні витрати (ПВ), грн	Приріст постійних витрат, грн	Точка беззбитковості (Тбнатур), одиниць	Точка беззбитковості (Тбгрощ), грн
2018	50,6	41,6	82,21%	42352	–	4706	238112,36
2019	51,2	42,7	83,40%	43205	853	5083	260246,59
2020	52,9	43,5	82,23%	43810	605	4661	246547,77
2021	54,7	43,3	79,16%	44105	295	3869	211626,62
2022	55,43	44,1	79,56%	44365	260	3916	217047,83
2023 (прогноз)	75,72	61,6	81,31%	44990	625	3179	240715,49
2024 (прогноз)	100,53	81,7	81,31%	45724	734	2434	244643,01

Джерело: сформовано автором самостійно

Для прогнозування динаміки зростання змінних витрат визначимо середній відсоток змінних витрат в структурі ціни:

$$\overline{\%ЗВ} = (82,21\% + 83,4\% + 82,23\% + 79,16\% + 79,56\%) / 5 = 81,31\%.$$

Визначимо показник змінних витрат із урахуванням показника відсотку змінних витрат в ціні продукції:

$$\Delta ЗВ_{2023} = 57,75 * 81,31\% = 61,6 \text{ грн/шт.}$$

$$\Delta ЗВ_{2024} = 65,82 * 81,31\% = 81,7 \text{ грн/шт.}$$

Визначимо середній темп зростання постійних витрат:

$$\overline{ПВ} = (853 + 605 + 295 + 260) / 4 = 503 \text{ грн.}$$

Визначимо зростання показника постійних витрат із урахуванням показника інфляції:

$$ПВ_{2023} = 503 * 1,242 = 625 \text{ грн/шт.}$$

$$ПВ_{2024} = 625 * 1,175 = 734 \text{ грн/шт.}$$

Відповідно, розмір постійних витрат збільшиться та становитиме:

$$ПВ_{2023} = 44365 + 1023 = 44990 \text{ грн.}$$

$$ПВ_{2024} = 44990 + 734 = 45724 \text{ грн.}$$

Визначимо точку безбитковості для продукції ТОВ «Терекопосуд» – дерев'яна ложка за період 2022-2023 (прогноз) роках:

$$Тб_{2023\text{натур.}} = 44990 / (75,72 - 61,6) = 3179 \text{ одиниць.}$$

$$Тб_{2023\text{грош.}} = 3179 \text{ одиниць} * 75,72 = 240715,49 \text{ грн.}$$

$$Тб_{2024\text{натур.}} = 45724 / (100,53 - 81,7) = 2434 \text{ одиниць}$$

$$Тб_{2024\text{грош.}} = 2434 \text{ одиниць} * 100,53 = 244643,01 \text{ грн.}$$

Результати дослідження свідчать про зниження точки безбитковості за продукцією дерев'яна ложка у 2018-2024 (прогноз) роках (рис. 3.3).

У прогнозному періоді за даним асортиментом продукції прогнозується зниження точки безбитковості підприємства ТОВ «Терекопосуд» до рівня

3179 од. або 240715,49 грн. у 2023 (прогноз) році та 2434 од. або 244643,01 грн у 2024 (прогноз) році.

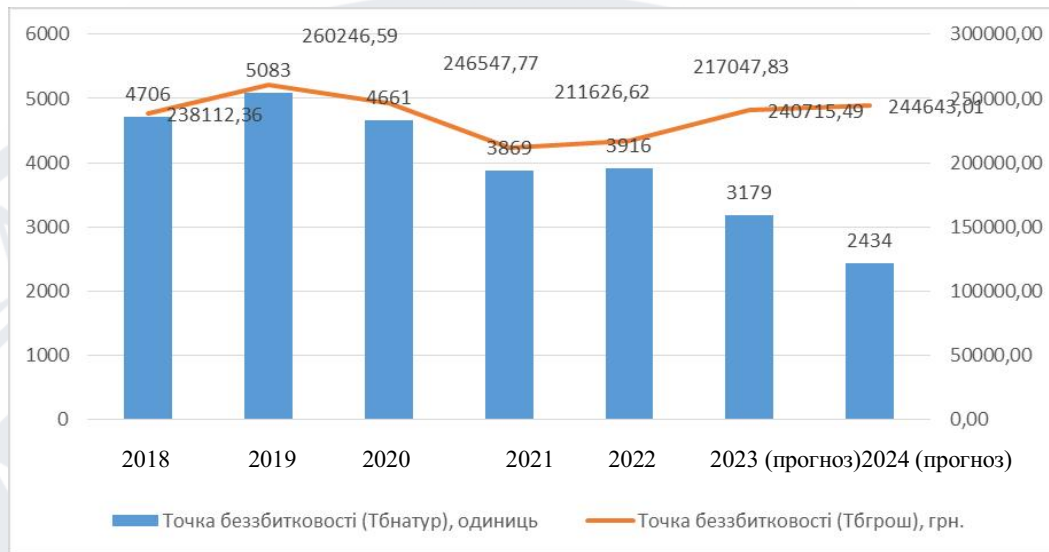

Рисунок 3.3 – Точка беззбитковості для дерев’яної ложки виробництва ТОВ «Терекопосуд» у поточному та прогнозному періодах

Джерело: сформовано автором самостійно

Визначимо беззбитковість продукції – набору дерев’яного посуду (табл. 3.10).

Таблиця 3.10 – Розмір постійних та змінних витрат виробництва основного асортименту продукції – набору дерев’яного посуду ТОВ «Терекопосуд» у поточному та прогнозному періоді

Роки	Ціна (Р), грн/шт.	Змінні витрати (ЗВ), (грн/шт.)	Відсоток ЗВ в ціні продукції, %	Постійні витрати (ПВ), грн	Приріст постійних витрат, грн	Точка беззбитковості (Тбнатур), одиниць	Точка беззбитковості (Тбгрш), грн
2018	140	115	82,14%	142060	-	5682	795536
2019	143,2	119,2	83,24%	145200	3140	6050	866360
2020	146,4	121,4	82,92%	147500	2300	5900	863760
2021	149,8	122,6	81,84%	151100	3600	5555	832161,5
2022	153,4	125,7	81,94%	153200	2100	5531	848407,8
2023 (прогноз)	209,57	172,73	82,42%	156659	3459	4252	891121
2024 (прогноз)	278,25	229,33	82,42%	160723	4064	3286	914237,7

Джерело: сформовано автором самостійно

Для прогнозування динаміки зростання змінних витрат визначимо середній відсоток змінних витрат в структурі ціни:

$$\overline{\%ЗВ} = (82,14\% + 83,24\% + 82,92\% + 81,84\% + 81,94\%) / 5 = 82,42\%.$$

Визначимо показник змінних витрат із урахуванням показника відсотку змінних витрат в ціні продукції:

$$\Delta ЗВ_{2023} = 209,57 * 82,42\% = 172,73 \text{ грн/шт.}$$

$$\Delta ЗВ_{2024} = 278,25 * 82,42\% = 229,33 \text{ грн/шт.}$$

Визначимо середній темп зростання постійних витрат:

$$\overline{ПВ} = (3140 + 2300 + 3600 + 2100) / 4 = 2785 \text{ грн.}$$

Визначимо зростання показника постійних витрат із урахуванням показника інфляції:

$$ПВ_{2023} = 2785 * 1,242 = 3458,9 \text{ грн/шт.}$$

$$ПВ_{2024} = 3458,9 * 1,175 = 4064,3 \text{ грн/шт.}$$

Відповідно, розмір постійних витрат збільшиться та становитиме:

$$ПВ_{2023} = 153200 + 3458,9 = 156658,9 \text{ грн.}$$

$$ПВ_{2024} = 157264,3 + 4064,3 = 160723,2 \text{ грн.}$$

Визначимо точку беззбитковості щодо продукції ТОВ «Терекопосуд» – набору дерев'яного посуду за період 2022-2023 (прогноз) років:

$$Тб_{2023\text{натур.}} = 156659 / (209,57 - 172,73) = 4252 \text{ одиниць.}$$

$$Тб_{2023\text{грош.}} = 4252 \text{ одиниць} * 209,57 = 891121 \text{ грн.}$$

$$Тб_{2024\text{натур.}} = 160723 / (278,25 - 149,8) = 4064 \text{ одиниць.}$$

$$Тб_{2024\text{грош.}} = 4064 \text{ одиниць} * 278,25 = 914237,7 \text{ грн.}$$

Результати дослідження свідчать про зниження точки беззбитковості за продукцією набір дерев'яного посуду за період 2023-2024 (прогноз) років (рис. 3.4).

Рисунок 3.4 – Точка беззбитковості для набору дерев'яного посуду виробництва ТОВ «Терекопосуд» у поточному та прогнозованому періодах

Джерело: сформовано автором самостійно

У прогнозованому періоді за даним асортиментом продукції прогнозується зниження точки беззбитковості підприємства ТОВ «Терекопосуд» до рівня 4252 од. або 891121 грн у 2023 (прогноз) році та 3285 одиниць або 914238 грн у 2024 (прогноз) році.

Отже, використання стратегії «конкурентних цін» забезпечить зниження точки беззбитковості у натуральних показниках. Підприємству також слід застосовувати стратегію «цінового зростання», оскільки підвищення ціни несуттєво вплине на попит на основний асортимент продукції, проте забезпечить зниження точки беззбитковості та стимулюватиме зростання ефективності виготовлення і реалізації продукції.

При зміні цін, керівництву ТОВ «Терекопосуд» досить значну увагу необхідно приділяти питанням цінової еластичності та забезпечення відповідності пропозиції і попиту.

3.2 Досягнення стабільності функціонування ТОВ «Терекопосуд» за допомогою визначення основних чинників впливу на його прибуток

Для постійного забезпечення стабільності функціонування та безбитковості виробничо-господарської діяльності ТОВ «Терекопосуд» необхідно реалізовувати діяльність, пов'язану із зростанням рентабельності, а також слід шукати резерви зростання прибутковості. Резерв є кількісною величиною, виявляється на стадіях планування та безпосереднього виробництва та реалізації продукції.

Важливими джерелами зростання розміру прибутку на підприємстві є забезпечення приросту виробництва та реалізації продукції, оптимізації і зниження собівартості, активізація маркетингової діяльності за рахунок пошуку найбільш вигідних ринків збуту продукції (рис. 3.5).

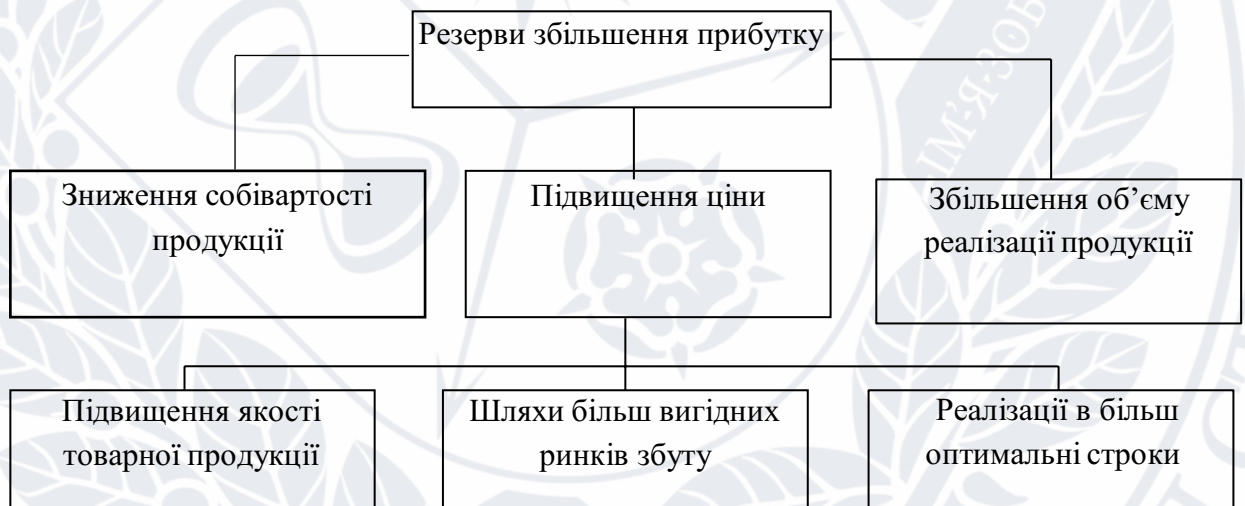

Рисунок 3.5 – Резерви зростання прибутковості підприємства ТОВ «Терекопосуд» у перспективному періоді

Досить важливим є визначення основних можливих напрямів зростання прибутковості виробничо-господарської діяльності ТОВ «Терекопосуд», зокрема пропонуємо забезпечити: зростання обсягів виготовленої на підприємстві продукції; зниження витрат виробничо-господарської діяльності та подальшого продажу продукції; значну економію та раціональне

використання наявних ресурсів; реалізацію продукції на значно вигідніших ринках збуту.

Для визначення основних чинників впливу на узагальнюючий показник здійснимо факторний аналіз формування ключових структурних елементів чистого прибутку, а також визначимо ключові складові витрат, що впливають на стан і тенденції зміни наявного чистого прибутку ТОВ «Терекопосуд» (таблиця 3.11).

Таблиця 3.11 – Факторний аналіз чистого прибутку ТОВ «Терекопосуд»

№ з/п	Показник	2021 р.	2022 р.	Відхилення	
				тис. грн	%
1.	Дохід від реалізації продукції (ДР)	24812	22891	-1921	-7,74%
2.	Інші доходи (ДІ)	3	60	57	1900,00%
3.	Собівартість продукції (С)	11682	13033	1351	11,56%
4.	Витрати на управління (ВУ)	2305	2936	631	27,38%
5.	Витрати на збут (ВЗ)	500	784	284	56,80%
6.	Фінансові витрати, в тому числі і інші операційні витрати та інші витрати (ВФ)	40	193	153	382,50%
7.	Податок на прибуток (ПП)	40	53	13	32,50%
8.	Чистий прибуток (ЧП)	10248	5952	-4296	-41,92%

Джерело: сформовано автором самостійно на основі звітності підприємства [Додаток А]

Визначимо вплив основних чинників на зміну доходу від реалізації. Дохід від реалізації у 2021 році становив 24812 тис грн. і був на 1921 тис. грн нижчим, ніж у 2022 році (на 7,74%). Дане зниження обумовлено впливом наступних чинників: ціни реалізації продукції та розміру реалізації продукції.

Визначимо величину впливу кожного із чинників у такий спосіб:

$$\Delta ДР_{Ц} = ДР_{2022} - ДР_{2021} : 1,11 = 22891 - 24812 : 1,11 = 537,85 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta ДР_{О} = ДР_{2022} - ДР_{2021} = 22891 - 24821 = -1930 \text{ тис. грн.}$$

Зростання цін на основний асортимент виготовленої продукції ТОВ «Терекопосуд» забезпечило збільшення виручки від реалізації на

537,85 тис. грн, а зниження загального обсягу виготовлення продукції призвело до зниження доходу від реалізації на 1930 тис. грн.

Здійснено дослідження впливу чинників на зміну собівартості продукції. У 2021 році собівартість становила 11682 тис. грн, а у 2022 р. – збільшилася до показника 13033 тис. грн, що на 1351 тис. грн або 11,56% більше, ніж у попередньому році.

$$\Delta C_{\text{ц}} = C_{2022} - C_{2021} : 1,11 = 13033 - 11682 : 1,11 = 2509 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta C_{\text{о}} = C_{2022} - C_{2021} + \Delta C_{\text{ц}} = 13033 - 11682 + 2509 = 3860 \text{ тис. грн.}$$

Отже, за рахунок зміни ціни собівартість реалізації зросла на 2509 тис. грн, а за рахунок зміни обсягу випуску зросла на 3860 тис. грн.

Ціна реалізації продукції впливає на чистий прибуток у складі двох чинників впливу – доходу і собівартості від реалізації. При цьому вплив у складі собівартості зменшує розмір чистого прибутку, а у складі доходу від реалізації – збільшує. З огляду на подане вище, загальний вплив ціни реалізації на чистий прибуток підприємства можна розрахувати наступним чином:

$$\Delta \text{ЧП}_{\text{ц}} = \Delta \text{ДР}_{\text{ц}} - \Delta C_{\text{ц}} = 538,85 - 2509 = -1890 \text{ тис. грн.}$$

За рахунок збільшення ціни продукції чистий прибуток підприємства знизився на 1969,83 тис. грн.

Визначаючи вплив на прибуток витрат на збут продукції, витрат на управління та фінансових витрат, слід відзначити, що це чинники зворотного впливу, відповідно слід поставити знак мінус у формулу:

$$\begin{aligned} \Delta \text{ЧП}_{\text{в}} &= - (ВУ_{2022} + ВЗ_{2022} + ВФ_{2022}) - (ВУ_{2021} + ВЗ_{2021} + ВФ_{2021}) = \\ &= (2936+784+193) - (2305+500+40) = -1068 \text{ тис. грн.} \end{aligned}$$

Збільшення відзначених витрат у 2022 році порівняно з 2021 роком призвело до зменшення розміру чистого прибутку на суму 1068 тис. грн.

Визначимо вплив розміру інших доходів діяльності підприємства на зміну обсягу чистого прибутку підприємства за наступною формулою:

$$\Delta\text{ЧП}_i = \text{ДІ}_{2022} - \text{ДІ}_{2021} = 60 - 3 = 57 \text{ тис. грн.}$$

За рахунок зростання розміру інших доходів діяльності підприємства розмір чистого прибутку збільшився на суму 57 тис. грн.

Вплив на чистий прибуток податку на прибуток визначимо наступним чином:

$$\Delta\text{ЧП}_{\text{пп}} = - (\text{ПП}_{2022} - \text{ПП}_{2021}) = - (53 - 40) = -13 \text{ тис. грн.}$$

Зниження величини податку на прибуток сприяло зниженню чистого прибутку на суму 13 тис. грн. Зведені дані представлено у таблиці 3.12

Таблиця 3.12 – Узагальнена таблиця впливу чинників на величину чистого прибутку ТОВ «Терекопосуд»

№ з/п	Показник	Сума, тис. грн
1.	Зміна ціни	538
2.	Обсяг реалізації	-1930
3.	Обсяг випуску	-1890
4.	Витрати на управління, на збут, фінансові витрати	-1068
5.	Інші доходи	57
6.	Податок на прибуток	-13
7.	Усього зміна чистого прибутку	-4296

Джерело: сформовано автором самостійно

У подальшому на ТОВ «Терекопосуд» важливо забезпечувати стійкість виробничо-господарської діяльності та подальший розвиток за рахунок наступного: зростання розміру виробництва та збільшення продажу продукції підприємства; зростання продуктивності праці персоналу підприємства; зниження витрат і оптимізації структури витрат виробництва продукції; ефективної реалізації цінової політики підприємства; ефективної

побудови ділових взаємовідносин із посередниками, споживачами та постачальниками; зростання результативності системи маркетингу підприємства; підвищення якості і конкурентоспроможності продукції підприємства; проведення наукових досліджень та інноваційної активності; постійного дослідження ринку, поведінки конкурентів і споживачів, і на їх основі визначення стратегії розвитку підприємства. Зростання прибутку та прибутковості діяльності підприємства є визначальним чинником зростання ефективності його виробничо-господарської діяльності.

Висновки до розділу 3

1. Здійснені дослідження підтверджують, що підприємству слід застосовувати стратегію «цінового зростання», оскільки це несуттєво вплине на попит на основний асортимент продукції, проте забезпечить зниження точки безбитковості та стимулюватиме зростання ефективності виготовлення і реалізації продукції.

2. Для досягнення стабільності функціонування підприємства важливо шукати резерви зростання розміру прибутку. Аналіз факторів впливу показав, що на чистий прибуток ТОВ «Терекопосуд» найбільший вплив мали зростання рівня цін і собівартості виробництва, що знизило розмір виготовленої продукції та вплинуло на збільшення розміру чистого прибутку на суму 538 тис. грн.

Зміна обсягу реалізації (зниження) негативно вплинула на чистий прибуток і забезпечила його падіння на 1930 тис. грн. Поряд із цим, витрати на управління, збут, фінансові витрати знизили суму чистого прибутку на 1068 тис. грн. За рахунок збільшення інших доходів величина чистого прибутку зросла на 57 тис. грн.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі на основі дослідження теоретико-методичних основ і шляхів забезпечення безбитковості господарської діяльності підприємства вироблено практичні рекомендації щодо її досягнення ТОВ «Терекопосуд». Основні висновки дослідження полягають у вирішенні поставлених завдань:

1. Встановлено сутність поняття «точка безбитковості» підприємства та те, що вона визначає той розмір реалізації його продукції (товарів, послуг), чистий прибуток від якого покриватиме усі витрати, що прямо пов'язані із виготовленням цієї продукції.

2. Ідентифіковано та проаналізовано чинники, від яких прямо залежить рівень безбитковості діяльності підприємства: внутрішні та зовнішні. Визначено, що фактори внутрішнього середовища безпосередньо залежать від діяльності самого підприємства і визначають особливості його діяльності та розвитку. До зовнішнього середовища функціонування підприємства належить частина соціально-економічного середовища, в рамках якої підприємство діє та розвивається.

3. Досліджено, що в науковій літературі склалися різноманітні підходи щодо дослідження точки безбитковості та розрахунку необхідного розміру виробництва для прибуткової діяльності. Відповідно, точка безбитковості може бути визначена трьома методами: рівнянь, графічним і маржинального доходу. Зроблено висновок про те, що на основі інформації про той обсяг виробництва та подальшого збуту продукції, у відповідності до якого досягається прибутковість виробничо-господарських рішень, менеджери підприємства мають змогу краще орієнтуватися у ситуації та ефективніше визначати перспективи функціонування бізнесу.

4. ТОВ «Терекопосуд» реалізує діяльність у сфері виробництва і реалізації виробів із деревини, корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння.

5. ТОВ «Терекопосуд» має задовільний фінансовий стан, зокрема, підприємство володіє значною матеріально-технічною базою, яка постійно оновлюється; показники ліквідності свідчать про ліквідний баланс підприємства; показники фінансової стійкості – про платоспроможність та забезпеченість підприємства власними оборотними засобами для здійснення своєї діяльності; показники ділової активності – про нарощування підприємством випуску основної продукції і дають підстави стверджувати про успішність та прибутковість основної діяльності підприємства.

6. Спостерігаємо зростання розміру точки беззбитковості підприємства у грошовому вимірі на 8592 тис. грн за період 2021-2022 років (із 5013 тис. грн до рівня 13606 тис. грн) та зростання із 12,17 тис. од. до значення 26,89 тис. од. за останні два роки.

Запас фінансової міцності даного підприємства знизився із 19798 тис. грн. у 2021 році до рівня 9285 тис. грн у 2022 році, що свідчить про зниження фінансового потенціалу і зниження фінансової стійкості та зростання порогу рентабельності досліджуваного підприємства.

Здійснені дослідження підтверджують, що підприємству слід застосовувати стратегію «цінового зростання», оскільки це несуттєво вплине на попит на основний асортимент продукції, проте забезпечить зниження точки беззбитковості та стимулюватиме зростання ефективності виготовлення і реалізації продукції.

7. Для досягнення стабільності функціонування підприємства важливо шукати резерви зростання розміру прибутку. Аналіз факторів впливу показав, що на чистий прибуток ТОВ «Терекопосуд» найбільший вплив мали зростання рівня цін і собівартості виробництва, що знизило розмір виготовленої продукції та вплинуло на збільшення розміру чистого прибутку на суму 538 тис. грн. Зміна обсягу реалізації (зниження) негативно вплинула на чистий

прибуток і забезпечила його падіння на 1930 тис. грн. Поряд із цим, витрати на управління, збут, фінансові витрати знизили суму чистого прибутку на 1068 тис. грн. За рахунок збільшення інших доходів величина чистого прибутку зросла на 57 тис. грн.

8. Організація охорони праці на підприємстві – це цілісна система прав, обов'язків і повноважень суб'єктів виробничого процесу, процедур, спрямованих на дотримання безпечного рівня виробництва, правил та нормативних вимог, які регулюють питання найманої праці.

Організація охорони праці на підприємстві покладається на роботодавця. Завдання роботодавця також полягає у забезпеченні дотримання прав робітників, передбачених у нормативних та регуляторних актах з охорони праці.

Визначено, що аміак – безбарвний газ із різким задушливим запахом, добре розчинний у воді, вибухонебезпечний, токсичний. Він легший за повітря, тому для захисту необхідно використовувати укриття, підвали та нижні поверхи будинків. Встановлено правила поведінки в умовах викиду (виліву) аміаку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук Р. В. Методичні підходи до аналізу рентабельності та безбитковості виробництва продукції й оптимізації її асортименту. Економіка АПК. 2017. № 5. С. 133–140.
2. Аптекар С. С., Нефьодова Ю. В. Моделювання динамічної точки безбитковості. Прометей. Зб. наук. пр. з економіки. Вип. 3 (27). 2011. С.139–145.
3. Атаманчук П. С. Охорона праці в галузі: навчальний посібник. К.: ЦНЛ. 2017. 322 с.
4. Баб'як Н. Д., Крутоус Н. Ю. СVP-аналіз в умовах багатопродуктового виробництва як інструмент операційного контролінгу. Вісник аграрної науки Причорномор'я. Вип. 1. 2021. С. 11–19. DOI: 10.31521/2313-092X/2021-1(109)-2.
5. Бала В. В. Розрахунок точки безбитковості як необхідна умова визначення інвестиційної привабливості підприємства. Ефективна економіка. 2011. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=818>.
6. Березуцький В. В. Основи охорони праці в галузі. Х. Факт. 2016. 480 с.
7. Бехтер Л. А. Сутність та роль безготівкових розрахунків в господарській діяльності підприємства. Економічний простір. 2020. № 54. С. 151–155.
8. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. К.: Ольга, 2010. 724 с.
9. Булуй О. Г. Моделювання межі безбитковості виробництва продукції у сільськогосподарському підприємстві. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/2301/1/Naukovi_praci_PDAA_2012_2_58-63.pdf.
10. Василенко Ж. А., Глушенкова Н. О. Шляхи забезпечення

беззбитковості підприємства. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. 2019. №5. С. 101–107.

11. Галушко В. П. Точка беззбитковості: теоретичні погляди на методологію розрахунків. Економіка АПК. 2016. № 10. С. 3–7.

12. Гаркуша Н. М., Цуканова О. В., Горошанська О. О. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті: навч. посіб. 2-ге вид., стер. К.: Знання, 2012. 591 с.

13. Гронтковська Г. Е., Косик А. Ф. Мікроекономіка: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2013. 439 с.

14. Дудар О. Т. Порівняльний маржинальний аналіз ефективності виробництва продукції за органічною та інтенсивною технологіями. Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». 2012. №2. С. 86–91.

15. Іляш О. І., Єндрушак С. П. Резерви підвищення праці на підприємстві. Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України. 2019. Вип. 10.3. С.104–106.

16. Кіндрацька Г. І., Загородній А. Г., Кулиняк Ю. І. Аналіз господарської діяльності: посібник Львів: ЗУКЦ, 2017. 310 с.

17. Клепікова О. А., Сільвестрова Ю. С. Моделювання беззбитковості підприємства з урахуванням обмежень. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 15. Ч.1. С. 195–201.

18. Кобзій О. В. Планування беззбиткової діяльності підприємства в умовах кризи. Вісник Хмельницького національного університету. 2020. №5. Т.2. С. 188–191.

19. Корінько М. Д. Маржинальний дохід в системі управлінського обліку суб'єктів господарювання України. Вісник ЖДТУ. 2011. №2. С. 111–112.

20. Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства. видання 2-ге перероблене та

доповнене. Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2019. 400 с.

21. Крамар Ірина, Машталер Юрій. Забезпечення ефективності діяльності підприємства у змінних умовах господарювання. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах» (30 жовтня 2020 р.) / Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2020. С. 41–42.

22. Лаврик У. В., Бодник К. Ю. Сучасні підходи до управління витратами промислових підприємств. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2013. Вип. 24. С. 360–367.

23. Макаренко П. М., Мельник Л. Ю., Мельник Л. Л. Фактори впливу на прибутковість аграрних підприємств. Економіка АПК. 2012. № 5. С. 79-86.

24. Малюков Володимир, Мариненко Наталія. Модель управління фінансовими ресурсами на адаптацію підприємства до динамічних умов ринкового середовища. Аналітично-інформаційний журнал «Схід». Маріуполь, 2016. № 2 (142). С. 11–15.

25. Мариненко Н. Ю. Вплив турбулентності зовнішнього середовища на адаптивні дії підприємства у процесі розвитку. Актуальні напрями забезпечення ефективності економіки країни: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 8-9 квітня 2016 року) / Східноукраїнський інститут економіки та управління. У 2-х частинах. Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2016. Ч. 2. С. 82–84.

26. Мариненко Н. Ю. Організація управління адаптивним розвитком суб'єктів господарювання у сучасних ринкових умовах : монографія / Н.Ю. Мариненко ; за заг. ред. Б.М. Андрушківа. Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2016. 312 с.

27. Мариненко Н. Ю. Прогнозування розвитку підприємств: існуючі підходи та методи. Economics, management, law : realities and perspectives:

Collection of scientific articles. Les Editions L'Originale, Paris, France, 2016. С. 197–200.

28. Мариненко Н. Ю. Управління формуванням фінансових резервів для реалізації адаптивних заходів на підприємстві. Problems of modern science development : theory and practice : Collection of scientific articles. EDEX, Madrid, España, 2016. P. 120–123.

29. Мариненко Н. Ю., Крамар І. Ю. Перспективно-проблемний аналіз соціально-економічного розвитку західного регіону України. Соціально-економічні проблеми і держава. 2019. Вип. 1 (20). С. 52–62. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2019/19kiyzru.pdf>.

30. Мариненко Н. Ю., Тарасова Г. О. Сутність управління адаптивним розвитком промислових підприємств. Розвиток економічних методів управління національною економікою та економікою підприємства: зб. наук. праць ДонДУУ. Донецьк : ДонДУУ, 2014. т. XV. С. 272–279. (Серія – «Економіка»; вип. 282).

31. Мариненко Наталія, Рудюк Ірина. Конкурентні переваги підприємства. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах» (31 березня 2020 р.) / Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2020. С. 99–100.

32. Мариненко Наталія, Гац Любов, Артеменко Людмила. Діагностика секторів економіки на основі структурних зрушень в суб'єктах господарювання. Соціально-економічні проблеми і держава, 2021. Вип. 2 (25). С. 500–510. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21mnyvsg.pdf>.

33. Михальська О. Л. Особливості використання методу маржинального аналізу «cost-volume-profit» (витрати – обсяг продаж). Фінанси, облік і аудит. 2014. Випуск 1 (23). С. 260 – 268.

34. Назаренко Т. П. Підходи до методики маржинального аналізу в

наукових дослідженнях. Вісник ЖДТУ. Економічні науки. 2017. № 5. С. 71–74.

35. Ніпорко Н. І. Поняття системи та методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. 2014. Т. 19, Вип. 5-6. С. 130–133.

36. Овсянкіна А. Ю. Діапазон безпеки, його зв'язок з безбитковістю господарської діяльності підприємства. Вісник ХНУ ім. Каразіна. Сер.: „Економічні науки”. Зб. наук. пр. Х.: Вид. ХНУ, 2016. № 650. С. 133–136.

37. Орлов О. О., Рясних Є. Г. Методика маржинального аналізу прибутку і безбитковості виробництва. Вісник Хмельницького національного університету. 2009. № 4. Т. 2. С. 7–10.

38. Павлишин Є. Сутність безбитковості господарської діяльності підприємства. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах»: зб. тез доповідей, 01-02 червня 2022 р. / за заг. ред. О.В. Панухник. Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2022. С.79–80.

39. Панасюк В. М. Витрати виробництва: управлінський аспект. Тернопіль: Астон, 2015. 288 с.

40. Панухник О. В., Голич Н.В. Реалії розвитку малого бізнесу Тернопільщини в умовах інституційної невизначеності. Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка», № 1-2 [78]. 2019. С. 162–168.

41. Погорелова Т. О., Бурлака А. І. Як досягти точки безбитковості. Вісник НТУ «ХПІ». 2017. Вип. 34. С. 158–162. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.

42. Попович П. Я. Операційний аналіз безбитковості та маржинальний дохід на одиницю продукції. Економічний аналіз. 2018. № 3 (19). С.216–220.

43. Радинський С. В., Семчук О. В. Безбитковість підприємства: сутність та економічний зміст. Матеріали VI Міжнародної науково-технічної конференції молодих учених та студентів «Актуальні задачі сучасних

технологій». Тернопіль, 16-17 листопада 2017 року. С. 223–224.

44. Римар Р. В. Фінансово-економічний аналіз: підручник для студентів. К. Професіонал. 2015. 528 с.

45. Серіков Я. О. Основи охорони праці: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. Харків, ХНАМГ, 2017. 227 с.

46. Тарадайко К. Є. Методи визначення та оцінка ефективності діяльності підприємства. Управління проектами, системний аналіз і логістика. 2017. №3. С. 73–76.

47. Тютюнник Ю. М. Формування та факторний аналіз фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств. Вісник Полтавської державної аграрної академії. 2018. № 1. С. 117–121.

48. Фінанси підприємства: Підручник Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 9-те вид., без змін. К.: КНЕУ, 2015. 552 с.

49. Химич Ірина Григорівна, Тимошик Наталія Степанівна, Подвірна Тетяна Володимирівна. Підприємницькі ризики як можливість забезпечення конкурентоспроможності. Теоретичні та практичні питання узгодження інтересів розвитку територіальної системи : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції 31 жовтня 2020 року. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2020. С. 451–453.

50. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства: Навчальний посібник. К: ЦУЛ, 2012. 656 с.

51. Чимшит С., Грабовський І. Методичні аспекти формування та оцінювання зони беззбитковості. Галицький економічний вісник. Том 46. № 3. 2014. С. 155–170.

52. Чугаєвська С. В., Микитюк І. І. Дослідження межі беззбитковості виробництва молока в господарствах Житомирської області. Формування стратегії розвитку регіонального АПК: Мат. п'ятої міжфак. наук.-практ. конф. молодих вчен. Житомир: Вид-во ЖНАЕУ, 2019. С. 129–132.

53. Чумаченко М. Г., Білоусова І. Дослідження передумов і припущень при аналізі графіка безбитковості. Бухгалтерський облік і аудит. 2016. № 5. С. 3–10.

54. Чухліб М. Сутність і природа витрат на виробництво. Фінанси України. 2017. № 9. С.31-32

55. Щехорський А. Й. Динамічні моделі безбиткових обсягів виробництва. Міжнар. зб. наук. пр. Житомир: ЖДТУ. 2016. Вип. 1(13). С.187–196.

56. Яким Р. С. Безпека життєдіяльності людини: навч. посібник. Львів: Видавництво «Бескид Біт», 2005. 304 с.

57. Konstantiuk Nataliia, Vynnyk Tetiana. Peculiarities of formation and effective use of financil resources of the enterprise under modern conditions of management. Business Risk in Changing Dynamics of Global Village 2. Publishing House of University of Applied Sciences in Nysa, 2019. Pp. 211–222.

58. Markovych Iryna. Changes in Approaches to Understanding the Competitive Advantages of Enterprises. Nauka i Studia, 2019. 6(195). Pp. 37–40.

59. Marynenko N. Yu., Rudiuk I. I. Anti-crisis management under modern conditions. Proceedings of the 5th International Scientific-Practical Conference “Formation of the mechanism of national economic systems competitive positions strengthening in global, regional and local dimensions” (October 30, 2020) / Ternopil Ivan Puluj National Technical Universtiy. Ternopil : PE Palianytsia V.A., 2020. P. 6–7.

60. Marynenko Nataliia. Regulators for Adaptive Enterprise Development. Journal of Global Economy Review. State Technological Education Institute of Western Macedonia, Kozani, Greece, 2016. Volume 1, No. 5. Pp. 51–56.

61. Ахновська І.О., Ахновський Д.В. Сутність та характерні риси корпоративного міста. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. 2022. Том 33(72). №2. С.99-105. URL:http://www.hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/2_2022/14.pdf

62. Козловський С. В., Козловський В. О., Бурлака О. М. Стійкість

розвитку аграрної галузі регіону як чинник економічного зростання України. Економіка України. 2014. № 9. С.59-73.

63. Kozlovskiy, S., Fonitska, T. Modern theoretical and methodological approaches to the budget management system forming. *Economic Annals-XXI*. 2013. Vol. 3-4, pp. 35-37.

64. Lytvynenko S., Tregubov O., Prykhno Y. Transformation of the paradigm of entrepreneurial activity innovative development in the pandemic conditions. *International Journal of Agricultural Extension*. 2022. V. 10/2. P. 147-156. URL: <https://journals.esciencepress.net/index.php/IJAE/article/view/3853> DOI: 10.33687/ijae.010.00.3853

65. Трегубов О. С., Солоненко Ю. В., Андронік О. Л. Дослідження європейського досвіду підвищення конкурентоспроможності транспортної галузі. *Економіка і організація управління*. Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця: ДонНУ, 2022. Вип. 2 (46). С. 240-249. <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/12561>

66. Трегубов О. Наукові засади управління інноваційно-активною структурою. *Актуальні проблеми економіки*. 2023. №1. С. 64-71. DOI: 10.32752/1993-6788-2023-1-259-64-71

67. Ключковська В.О., Ключковський О.В., Трегубов О.С. Макроекономічні аспекти відновлення функціонування малого та середнього бізнесу в контексті повоєнної відбудови національної економіки України. *Економіка і організація управління*, 2023. №1 (49). DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.1.9>

68. Солоненко Ю. В., Павло П. І. Державна підтримка та стимулювання бізнесу України в умовах війни. *Галицький економічний вісник*. № 3 (82). 2023. С. 190-200. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/42546>

69. Солоненко Ю.В, Куца Я.О. Оптимізація організаційної структури управління підприємством. *Фінансовий простір*. 2021. Вип. №. 4 (44). С. 136-145. URL: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/article/view/848/1045>

70. Олійник Л.В. Матвійчук Л. Податкове навантаження вітчизняних

підприємств в умовах воєнного стану: методичний аспект. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2022. № 3. С. 192-198. <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/12391>

71. Олійник Л.В., Кузнєцова А.П. Методологічні засади формування стратегії розвитку підприємства. Економіка і організація управління: Науковий журнал. – Вінниця, 2018р. – Вип. 3(31). – С. 118-126.

72. Олійник Л.В. Управління інноваційним розвитком підприємства на основі формування інноваційних програм. Економіка і організація управління: Науковий журнал. Вінниця, 2017. Вип. 3(27). С. 51–59

73. Андронік О.Л., Трегубов О.С., Томчук О.В. Фінансові аспекти управління платоспроможністю малого та середнього бізнесу в умовах війни. Економіка та суспільство. 2023. №50

74. Костенюк Ю.Б., Ткаченко М.О. Реалізація стратегічних імперативів у розвитку торговельного підприємства. Вісник економічної науки України. №2. 2021. С. 161-168. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.2\(41\).161-168](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.2(41).161-168)

75. Костенюк Ю. Б. Оцінювання потенціалу розвитку малого підприємництва України. Статистика України. 2022. № 3–4. С. 45–56. Doi: [10.31767/su.3-4\(98-99\)2022.03-04.05](https://doi.org/10.31767/su.3-4(98-99)2022.03-04.05)

76. Dotsenko, I., Matviychuk, L., Klochkovska, V., Klochkovskyi, O., Sachynska, L. (2023). Tax Burden in the System of Investment Appeal Assessment of an Enterprise in the Context of Globalization and Transformation of National Economy. In: Alareeni, B., Hamdan, A., Khamis, R., Khoury, R.E. (eds) Digitalisation: Opportunities and Challenges for Business. ICBT 2022. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 621. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-26956-1_51

Додаток А

Таблиця А.1 – Витрати (постійні та змінні) ТОВ «Терекопосуд» у 2018-2022 роках

Показник	Роки					Відхилення (+;-)	
	2018	2019	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021
ПОСТІЙНІ ВИТРАТИ							
Оплата праці адміністрації	359	418	435	500	784	65	284
Відрахування на соціальні заходи	79	92	96	110	172	14	62
Витрати на утримання та експлуатацію устаткування	417	488	506	617	648	111	31
Витрати на збут	3962	5162	1956	2305	2936	349	631
Фінансові витрати	602	495	99	16	0	-83	-16
Інші витрати	0	0	0	0	119	0	119
Всього постійних витрат:	5419	6655	3092	3548	4659	456	1111
ЗМІННІ ВИТРАТИ							
Сировина та матеріали	4892	5139	6687	10523	11980	3836	1457
Паливо та енергія на технологічні цілі	115	411	485	636	754	151	118
Заробітна плата виробничих робітників	1598	1794	2119	2665	2805	546	140
Відрахування на соціальні заходи	314	372	441	551	757	110	206
Інші операційні витрати	96	108	97	155	756	58	601
Всього змінних витрат:	7015	7824	9829	14530	17052	4701	2522
Всього постійних та змінних витрат	12434	14479	12921	18078	21711	5157	3633

Джерело: сформовано автором самостійно на основі звітності підприємства